

T.C

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

2022-YL-100

**KATILIM BANKACILIĞI SEKTÖRÜNDE KAMU KATILIM
BANKALARININ ROLÜ VE ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN

Dursun YALÇINKAYA

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Şansel ÖZPINAR

AYDIN-2022

T.C.

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz bir şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

05/07/2022

Dursun YALÇINKAYA

ÖZET

KATILIM BANKACILIĞI SEKTÖRÜNDE KAMU KATILIM BANKALARININ ROLÜ VE ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Dursun YALÇINKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şansel ÖZPINAR

Bu çalışmada, bankacılık sektöründe özellikle 2005'ten sonra Bankacılık Kanunundaki düzenlemeler neticesinde varlığını hissettiren ve gelişmeye de devam eden katılım bankacılığının, bankacılık sektöründeki yeri incelenmiştir. Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı'nda öncelikli gelişim programına dahil edilen katılım bankacılığı sektöründeki gelişmeler ele alınmıştır. 2015 yılından itibaren katılım bankacılığı sektörünün gelişmesine katkı sağlamak için kamu sermayeli katılım bankaları kurulmasıyla birlikte katılım bankacılığı sektörünün gelişim sürecinin hızlandığı saptanmıştır. Kamu sermayeli katılım bankacılığının yedi yıllık geçmişi olmasına rağmen katılım bankacılığı sektöründeki aktif rolü finansal kalemlere yansımış ve sektörde ortalama %30-35'lik bir pay elde ettiği görülmüştür. Bu verilerden hareketle kamu katılım bankalarının, katılım bankacılığı sektörünü geliştirmekte başrol oynayacakları anlaşılmaktadır.

ANAHTAR KELİMELE: Katılım Bankacılığı, Kamu Katılım Bankacılığı, Bankacılık Sektörü

ABSTRACT

THE ROLE AND IMPORTANCE OF PUBLIC PARTICIPATION BANKS IN THE PARTICIPATION BANKING SECTOR: THE CASE OF TURKEY

Dursun YALÇINKAYA

MSc Thesis, Department of Finance

Supervisor: Doç.Dr. Şansel ÖZPINAR

In this study, the place of participation banking, which made its presence felt and continued to develop as a result of the regulations in the Banking Law, especially after 2005, in the banking sector was examined. In addition, developments in the participation banking sector, which was included in the priority development program in the Tenth Development Plan, were discussed. It has been determined that the development process of the participation banking sector has accelerated with the establishment of state-owned participation banks in order to contribute to the development of the participation banking sector since 2015. Although public participation banking has a history of seven years, its active role in the participation banking sector is reflected in financial items and it has been observed that it has an average of 30-35% share in the sector. Based on these data, it is understood that public participation banks will play a leading role in developing the participation banking sector.

KEYWORDS: Participation Banking, Public Participation Banking, Banking Sector

ÖNSÖZ

Öncelikle tez konumu seçmemde ve tez yazım aşamalarımnda bilgi birikim ve deneyimlerinden yararlandığım, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Sn. Doç. Dr. Şansel ÖZPINAR' a, üniversite yaşamım sürecince kıymetli bilgilerinden yararlandığım, yaralanmaya da devam edeceğim Sn. Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÖZPINAR' a, eğitimimde ve bugünlere gelmemde önemli yere sahip kıymetli öğretmenlerim; Hande YİRMİBEŞ, Fatma BOLAT, Yeter DELİBAŞ ve Yiğit YALÇINKAYA' ya şükranlarımı sunarım.

Ve son olarak, gerek tez yazım sürecimde gerek kişisel hayatımda maddi manevi desteğini her daim hissettiğim, her zaman yanımda olan, moral veren ve bana olan inancını hiçbir zaman yitirmeyip desteğini esirgemeyen kıymetli hayat arkadaşım Seda ÖZNUR' a sevgi ve şükranlarımı sunarım. İyi ki varsın.

Dursun YALÇINKAYA

Haziran 2022/AYDIN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GRAFİKLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	3
1.BÖLÜM	5
1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ	5
1.1.Bankacılığın Tarihsel Gelişimi.....	5
1.1.1. Banka Tanımı ve Bankacılık.....	6
1.1.2. Türkiye’de Bankacılık Sektörü	8
1.2. Türkiye’de Bankaların Sınıflandırılması.....	17
1.2.1. Mevduat Bankaları	17
1.2.2. Katılım Bankacılığı.....	20
1.2.3. Kalkınma Bankaları	21
1.2.4. Yatırım Bankaları.....	22
1.2.5. Merkez Bankası ve Bankacılık Sektöründeki Rolü	22
2.BÖLÜM	24
2. KATILIM BANKACILIĞI SİSTEMİ VE KATILIM BANKACILIĞI UYGULAMALARI.....	24
2.1. Katılım Bankacılığı Kavramı ve Fikri Altyapısı	24
2.2. Dünya’da Katılım Bankacılığı.....	25
2.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığı.....	27

2.4. Katılım Bankacılığı Sisteminin Dayanağı	30
2.4.1. Dini Nedenler	30
2.4.2. Ekonomik Nedenler	30
2.4.3. Toplumsal Nedenler	31
2.4.4. Politik Nedenler	31
2.5. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri.....	32
2.5.1. Cari Hesaplar	32
2.5.2. Katılma Hesapları	33
2.5.3. Kıymetli Maden Hesapları	35
2.5.4. Yatırım Vekaleti.....	35
2.6. Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemleri.....	35
2.6.1. Murabaha	35
2.6.2. Mudaraba	36
2.6.3. Müşareke.....	37
2.6.4. İcara.....	38
2.6.5. Selem.....	38
2.6.6. İstisna	39
2.6.7. Sukuk (Kira Sertifikası)	39
2.7. Günümüzde Faaliyetlerini Sürdüren Katılım Bankaları	40
2.8. İlgili Literatür	45
3.BÖLÜM	47
3. KAMU KATILIM BANKACILIĞI.....	47
3.1. Kamunun Katılım Bankacılığı Sektörüne Girmesini Gerektiren Nedenler.....	47
3.2. Türkiye’de Kamu Katılım Bankacılığı Oluşumu ve Kuruluş Süreci	48
3.2.1. Kamu Katılım Bankacılığının Öncelikli Dönüşüm Programına Alınması .	49
3.2.2. Ziraat Katılım Bankasının Kurulması	49

3.2.3. Vakıf Katılım Bankasının Kurulması	52
3.2.4. Türkiye Emlak Katılım Bankasının Kurulması	56
3.3. Türkiye’deki Katılım Bankacılığının ve Kamu Katılım Bankalarının Sektör Hedefleri.....	58
3.4. Katılım Bankacılığı Sektöründe Kamu Katılım Bankalarının Payı.....	60
4.SONUÇ	63
5.KAYNAKLAR.....	67
ÖZGEÇMİŞ	75

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1: 2021 Aralık Ayı Varlık ve Yükümlülük Rakamları.....	16
Tablo 1.2: Kamu Sermayeli ve Özel Sektör Sermayeli Mevduat Bankaları.....	18
Tablo 1.3: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'na Devredilen Mevduat Bankaları ve Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları.....	19
Tablo 2.1: Katılım Bankacılığı Gelişimi.....	26
Tablo 2.2: En güçlü 10 İslami Banka.....	26
Tablo 2.3: Katılım Bankalarının Başlıca Finansal Rakamları (Milyon TL) (2021 Eylül).....	28
Tablo 2.4: Cari Hesap Özellikleri ve İşleyişi.....	32
Tablo 2.5: Katılma Hesabı Sistemi.....	33
Tablo 2.6: Katılma Hesabı Kar Dağıtım Sistemi.....	34
Tablo 2.7: Günümüzde Faaliyetlerini Sürdüren Katılım Bankaları.....	40
Tablo 2.8: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı (Milyon TL,2017-2021).....	42
Tablo 2.9: Katılım Bankaları Toplam Şube ve Personel Sayısı Gelişimi(2012-2021).....	42
Tablo 2.10: Katılım Bankalarının Başlıca Göstergeleri (Milyon TL, Aralık 2021).....	43
Tablo 3.1: Ziraat Katılım Bankası Sermaye Dağılımı.....	50
Tablo 3.2: Ziraat Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler.....	50
Tablo 3.3: Ziraat Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu.....	52
Tablo 3.4: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Kuruluş Sermaye Yapısı.....	53
Tablo 3.5: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Sermaye Ş. Sermaye Yapısı (2022).....	53
Tablo 3.6: Vakıf Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler.....	54
Tablo 3.7: Vakıf Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu.....	55
Tablo 3.8: Emlak Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler.....	56
Tablo 3.9: Emlak Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu.....	58

Tablo 3.10: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı (Milyon TL).....59

Tablo 3.11: Katılım Bankacılığı ile Kamu Katılım Bankaları Karşılaştırması.....60

Tablo 3.12: Bankacılık Sektöründeki Katılım ve Kamu Katılım Bankacılığının Karşılaştırılması.....61

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1: Murabaha Yöntemi.....	36
Şekil 2.2: Mudaraba Yöntemi.....	37
Şekil 2.3: Müşareke Yöntemi.....	38
Şekil 2.4: Toplanan Fonların 2019-2022 Banka Bazlı Mukayesesi (Milyon TL).....	44
Şekil 2.5: Kullanılan Fonların 2019-2020 Yılı Banka Bazlı Mukayesesi (Milyon TL).....	45
Şekil 3.1: Emlak Katılım Ortaklık Yapısı (Emlak Katılım 2018 faaliyet raporundan alınmıştır.).....	56

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1.1: 2021 Eylül Ayı Banka Sayıları.....	14
Grafik 1.2: 2021 Aralık Ayı Banka Şube Sayıları.....	14
Grafik 1.3: 2021 Aralık Ayı Banka Çalışan Sayıları.....	15
Grafik 1.4: 2021 Aralık Ayı Bankacılık Sektörü Aktiflerin Dağılımı.....	16
Grafik 2.1: Bankacılık Sektöründe Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Milyon TL/ Şubat 2022 verileri).....	28
Grafik 2.2: Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğü ve Sektördeki Payları.....	29
Grafik 3.1: Katılım Bankalarının Pasta Grafiği.....	62

KISALTMALAR DİZİNİ

AAOIFI	:İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Teşkilatı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BK	: Bankacılık Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EVDS	: Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
FED	: Amerika Merkez Bankası
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IDB	: İslam Kalkınma Bankası
SSCB	: Sovyetler Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	:Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

GİRİŞ

Bankacılık sektörü, her zaman sosyal ve ekonomik yaşantımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Globalleşen ve dijitalleşen günümüz dünyasında yaşanan teknolojik gelişmelerden şüphesiz ki bankacılık sektörü de kendine düşen payı fazlasıyla almıştır. Her alanda olduğu gibi bankacılık sektöründe de inovasyona, gelişime ayak uydurmak kaçınılmazdır. Günümüz dünyasında teknoloji ile birlikte gelişen sınırsız bankacılık anlayışıyla birçok bankacılık işlemi internet/mobil bankacılık üzerinden yapılabilmektedir. Hatta hesap açılışı işlemleri bile şubelere gitmeden görüntülü görüşme yöntemiyle tamamlanabilmektedir. Bu derece hızla ilerleyen bankacılık sektöründe toplumun her kesimine hitap edebilmek için yeni bankacılık alanları da oluşmaktadır. Bunlardan en önemlisi, faizsiz bankacılık olarak nitelendirilen katılım bankacılığı sistemidir.

Katılım bankacılığının dünya tarihindeki gelişimine bakıldığında 1960'lı yıllarda Mısır'a dayanmaktadır. Gelişimini sürekli sürdüren katılım bankacılığı, özellikle Müslümanların çoğunluklu olarak yaşadığı toplumlarda ekonomide başrol oynamaktadır. Bu sermayeyi kendilerine çekebilmek için, ülkeler İslami finans merkezi olma konusunda çalışmalar yaparak kendilerini geliştirmektedirler.

Türkiye'de katılım bankacılığı sektörü de 1980'li yılların başında ortaya çıkmış ve körfez bölgelerindeki Arap ülkelerinin döviz kaynaklarının Türkiye'ye girişi hedeflenmiştir. Yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için atılan bu adımları takiben, katılım bankacılığı sektörünün ilk kuruluşları olarak 'Özel Finans Kurumları' faaliyete başlamıştır. 2005 yılında Bankacılık Kanununda yapılan düzenleme ile bu unvan 'Katılım Bankası' olarak değiştirilmiştir. 2015 yılına kadar katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren katılım bankalarına bir yenisi daha eklenmiştir. Ziraat Katılım Bankası'nın kurulmasıyla kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesi resmileşmiştir. 2016 yılında kamu sermayeli Vakıf Katılımın, 2019 yılında da Emlak Katılım Bankasının katılım bankacılığı sektörüne girmesiyle kamunun payı artmıştır.

Bu çalışmada katılım bankacılığı sektöründe kamu katılım bankalarını rolü ve önemi incelenecek olup, birinci bölümde genel hatlarıyla Türk bankacılık sisteminden bahsedilecektir. İkinci bölümde de katılım bankacılığı sistemi ve katılım bankacılığının

gelişim süreci detaylı olarak ele alınacak, ayrıca fon kullandırma, fon toplama yöntemlerine de değinilecektir. Türkiye’de faaliyetlerini sürdüren mevcut katılım bankaları da bu bölümde irdelenecektir. Üçüncü bölümde öncelikle kamu katılım bankaları ve kuruluşları ile ilgili ilgiler verilip tek tek detaylandırılacaktır. Bölüm sonunda da, katılım bankacılığı sektöründe kamu sermayeli katılım bankalarının paylarına değinilecektir. Kamu katılım bankaları sektör hedefleri ve kamu katılım bankalarının özel katılım bankaları ile karşılaştırılmasına yer verilecektir.

1.BÖLÜM

1. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

Birinci bölümde öncelikle bankacılık sisteminin tarihsel gelişimi, bankacılık kavramı ve Türkiye’deki bankacılık sektöründen bahsedilmektedir. Sonrasında Türkiye’deki bankalar; mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankaları olarak sınıflandırılarak ele alınmaktadır.

1.1. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

M.Ö.35.000-12.000 arası dönemde ilk ticaret değiş tokuş ile başlamıştır. Bankacılık işlemlerine benzetilen malın mal ile takası uygulamalarının ilk örnekleri Sümer, Eski Yunan ve Babil medeniyetlerinde olduğu bilinmektedir. Gün geçtikçe malın mal ile takası, yerini yeni nesnelere bırakmış ve bunlar para mahiyetinde kullanılmıştır. Bir dönem de çakıl taşlarının büyüklüklerine göre farklı değerler biçilmiş ve bu şekilde ticarete kullanılmıştır (İldız, 2013).

M.Ö. 5. Yüzyılda sikkeler alış satışlarda kullanılmaya başlanmış ve kiliseler banka niteliğinde para basan ekonomik birim haline gelmişlerdir. Bu dönemde bankerlik yavaş yavaş ayrı bir sektör olma yolunda hızla ilerlemiş ve kendilerine ait ekonomik ölçü argümanları çıkarmaya başlamışlar, borç ve faiz düzenlemeleri yapmışlardır

M.Ö. 4 yüzyılda ise bankalarda sikke kontrolcüler, muhasebeciler, veznedarlar yer almaya başlamışlardır. Faizsiz sistem olarak ise ilk bankacılık uygulamaları M.Ö. 2123-2081 yıllarında Babil’de bulunan Hammurabi yasalarına dayanmakta ve bu yasalarda ikrazın, kredilendirmenin, borç vermenin ne şekilde olacağı açıklanmaktadır (Akın, 1986). M.Ö. 84’lü yıllara gelindiğinde devletler vergi gelirleri ile sorumluluklarını yerine getirmekte sıkıntı yaşamaya başlamışlardır. Devletler sorumluluklarını yerine getirebilmek ve yaptıkları harcamaları finanse edebilmek için borçlanma yoluna başvurmuşlardır. Bankacılık sistemini tehdit eden krizler sonucu çok sayıda banka iflas etmiş ve bankalar kapanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda bankerlerin kendilerini güvenceye alma ihtiyacı doğmuş ve kendi aralarında banker birlikleri kurmuşlardır (İldız, 2013).

Orta çağ döneminde Avrupa’da bankacılık sektöründe savaşlar nedeniyle beklenen gelişme ve ilerleme sağlanamamıştır. Ayrıca Avrupa’da o dönemde ortaya çıkan ve bankacılığın gelişimini engelleyen bir diğer sorun da ruhban sınıfıdır. O dönemde faizi ve kredi işlemlerini yasaklamaları bankacılık sektörünün önünü kapatmıştır.

Bu yasak ve kısıtlamalara rağmen o dönemde, uluslararası ticaretin gelişmesi ve özellikle yeni deniz yollarının keşfi ile birlikte Venedik, Floransa ve İsviçre’nin Cenevre kentlerinde bankacılık sektörü beklenenin üstünde gelişim göstermiştir. Günümüz bankacılık sisteminin temelleri de bu dönemlerde atılmıştır. 1609 yılında Avrupa’da Amsterdam Bankası’nın kurulmasıyla çağdaş bankacılık sisteminin ilk adımları atılmıştır. 1694 yılında İngiltere Merkez Bankası’nın kurulmasıyla merkez bankacılığı sistemi oluşturulmuş, 1913 yılında Amerika’da Merkez Bankaları Birliği olarak FED’ in (Federal Rezerv) kurulmasıyla da günümüz modern bankacılığının temelleri atılmıştır (Sümer, 2016:487).

1.1.1. Banka Tanımı ve Bankacılık

Banka terimi, Türkçe’de tezgah, sıra anlamlarına gelen İtalyanca ‘Banco’ kelimesinden gelmektedir. Yıllar boyunca birçok değişim ve gelişme kaydeden banka kavramının tanımlaması konu ile ilgili birçok kişi tarafından farklı şekillerde yapılmaktadır (Takan, 2001: 2). Türk Dil Kurumu (TDK) banka kelimesini; ‘faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş’ ve ‘bankacılık işleminin yapıldığı yapı’ şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu). Bankalar kabaca, belirli veya belirsiz getiri vaatleri ile tasarruf sahiplerinden topladıkları mevduatları gerçek veya tüzel kişilere farklı fon kullandırma kanallarıyla dağıtan, birçok finansal faaliyete hizmet eden ve bunların karşılığında getiri elde edilen kurumlar olarak da tanımlanabilir.

Günümüz ekonomisinde her alanda olduğu gibi özellikle ticarete önemli bir yere sahip olan bankalarda; bireysel kişiler, tüzel kişiler ve işletme sahiplerinin yanı sıra devletlerin de para, sermaye, kredi vb. her türlü finansal işlemlerinin yürütülmesi, ihtiyaçların karşılanmaya çalışılması sistemin önemini gözler önüne sermektedir (Kocaimamoğlu, 1980:69).

Bankacılık sistemi ve sektörü azımsanamayacak şekilde gelişim göstermiş ve ekonomik hayatta başrol olmaya başlamıştır. Bankacılığın ekonomik hayata etkisini, yatırım ve tasarruf birikimlerinin farklı birimler aracılığıyla ekonomiye dahil edilmesi şeklinde ifade etmek doğru olacaktır. Bankaların öncelikli çıkış amacı, borç verme ve borç para alma arzusundaki karşılıklı tarafları sistemsal olarak bir araya getirip kredi imkanı sağlayan bir finans sistemidir. Elinde tasarrufu bulunan müşteriler, ihtiyaç fazlası fonlarını belirli vadelerde getiri sağlayacak şekilde bankaya verirler. Banka, topladığı bu fonları çeşitli fon kullandırma yollarıyla ihtiyaç sahiplerine aktarır. Bankalar yoluyla mevduatlarını devreden fon sahipleri, bu kullandırmaları için bankalardan gelir elde etmektedirler. Bankalar genelde kişiler arası nakit sirkülasyonunu sağlamak ve ödemelere aracılık etmekte oldukları için bu işlemlerini, ya direkt transfer (virman, havale, EFT, SWIFT, POS vb.) ya da vadeli ödemeler (çek, senet, gft, kredi kartı vb.) şeklinde yapmaktadırlar. Bankaların kazancı, bu işlemlere aracılık ederken müşterilerden aldıkları net faiz marjı, ücret ve komisyon geliri vb. gibi gelirlerdir. Yaptıkları hizmetin karşılığını da bu şekilde almaktadırlar.

Bankacılık sistemi henüz oluşmadan önce bu işlemler, şahıslar aracılığı ile yapılmaktadır. Devletin sisteme girmesi, olaya müdahil olması ile birlikte modern bankacılık sistemi oluşmaya başlamaktadır. Bankaların, paranın alım-satım hizmeti, bireylerin finansal varlıklarının yönetilmesine aracılık etmek, danışmanlık yapmak ve diğer hizmetleri (döviz/kıymetli maden alış satışı, değerli kağıt ve madenlerin saklanması vb.) yerine getirmek gibi görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerinden dolayı paranın mübadele fonksiyonunu oluşturdukları için önemli bir kuruluş haline gelmektedirler (Cillov, 1962:398).

Bu bilgiler ışığında bankacılık faaliyetlerini maddeler halinde toparlayacak olursak; Avrupa Birliği Bankacılık Kuralları Koordinasyon 2. tüzüğü 2 numaralı ekinde 14 kalem halinde tek tek sayılmaktadır (Gökalp, 2005:16):

- Mevduat ve geri ödenebilen paraların kabulü (mevduat toplama),
- Ödünçler (ikraz), özellikle tüketici kredileri, ipotekli krediler, rücu hakkı veren veya vermeyen faktoringler, ticari finansmanlar (forfaiting),
- Finansal leasing(finansal kiralama),
- Ödeme işlerinin uygulanmasına dönük hizmetler,

- Ödeme araçlarının (kredi kartları, turist çekleri ve banka çekleri) çıkarılması ve yönetimi,
- Yükümlülükler üstlenme ve kefil olma,
- Müşteri ya da kendi adına ticaret,
- Para piyasası enstrümanları (çek, poliçe ve mevduat sertifikaları vb.),
- Kambiyo (para değişimi) işlemleri,
- Vadeli işlemler (futures) ve opsiyon işlemleri,
- Döviz kuru ve faiz oranı enstrümanları,
- Değerli kağıt işlemleri,
- Değerli kağıt çıkarımına katılma ve bu çerçevedeki hizmetler,
- Sermaye yapıları, sanayi stratejileri ve bunlara bağlı konularda danışmanlık ve hizmet verme,
- İnterbank piyasasında para komisyonculuğu işleri,
- Portföy yönetimi ve danışmanlığı,
- Değerli kağıtları saklama ve yönetim işleri,
- Ticari istihbarat,
- Kiralık kasa yönetim hizmetleri.

Bankaların ve bankacılık sektörünün temelinde, mevzuatlarda belirtilen işlemlerinden yola çıkarak fonların toplanması ve toplanan bu fonların kısa, orta ve uzun vadede kredi vererek tekrar piyasaya sürülmesi yatmaktadır. Aynı zamanda danışmanlık hizmetleri yaparak da tekrar finansal sisteme toplanan bu fonları dahil etmeleri gibi birçok görevleri olduğu belirtilmektedir. Bu bilgilerden hareketle bankacılık sektörünün temellerini ve tüm maddeleri kapsayacak şekilde 3 ana temel fonksiyon ortaya çıkmaktadır. Bunlar; fon toplama, kredi verme, bankacılık hizmetleri şeklinde belirtilmektedir.

1.1.2. Türkiye’de Bankacılık Sektörü

Türkiye’de bankacılık ve finans sektörünün tarihi 19. Yüzyıla kadar dayanmaktadır. Eski ve köklü bir geleneğe sahip olan bankacılık sektörü, günümüzde de gelişimine devam etmiş, gerek yeni bankaların kurulması gerekse mevcut bankaların amaçlarının farklılaştırması ile birlikte finans sektörünün büyümesinde önemli katkıları olmuş ve katkı sağlamaya da devam etmektedir.

Asırlar önce Selçuklular tarafından kullanılan ve günümüz bankacılık işlemlerinde de aktif olarak yer alan çek, alış-verişlerde sermayenin aktarımı için kullanılmakta ve ticaret için çok önemli bir role sahip olmaktadır. Para yerine kullanılması da çekin önemini artırmaktadır. Rusya’da bile para basımı 17. Yüzyıla kadar yapılmamış iken Selçuklularda o dönemde kağıt para kullanımı yaygınlaşmakla birlikte altın ve gümüş de ağırlıklarına ve miktarlarına göre basılmakta aynı zamanda ticarete kullanılmaktadır. Ancak kağıt para ve kıymetli maden(altın, gümüş) cinsinde basılan ticarete kullanılan paraların ülke dışına çıkışına izin verilmemektedir (Sevinç, 1978).

Osmanlı Devleti döneminde, tedavülde gümüş ve altın paralar bulunmaktadır. O dönemdeki genel politika, bu değerli maden cinsindeki paralarla, ticaret merkezleri ile maden rezervlerinin olduğu bölgelere darphaneler kurdurup paranın etki alanını genişletip hem ticarete başrol oynamayı hem de paraların kullanımını yaygınlaştırmayı amaçlamaktadırlar. Osmanlı Devleti’nde ilk kağıt para 1840 yılında tedavüle çıkmıştır (Pamuk, 2017).

1847 yılında Tanzimat Fermanı’nın ilanıyla kurulan ve Türk topraklarında ilk banka olma özelliğini taşıyan İstanbul Bankası kurulmuştur(Yıldırım, 2004). Esas amacı Galata Bankerlerinin yaptığı işleri devam ettirmek olan İstanbul Bankası’nı, Türk topraklarında İngilizler tarafından 1863 yılında kurulan Osmanlı Bankası takip etmektedir. Türk topraklarında kurulan ilk emisyon bankası olma özelliğini taşıyan Osmanlı Bankası’nın göze çarpan en önemli özelliği, modern tarzda kurulan ilk ticaret ve mevduat bankası olmasından kaynaklanmaktadır (Bakan, 2001).

1867 yılından itibaren yerli sermayeli bankalara yönelim başlamaktadır. Bu yönelimin temeli, o dönemde ekonominin temel yapı taşı olan tarım sektörünün finansal olarak uygun koşullarda desteklenebilecek bir sistemin bulunmaması şeklinde açıklanmaktadır. Üretim yapan çiftçilerin finansman ihtiyaçlarını, tefecilerden ve yüksek faizli kredi veren bankalardan karşılaması sonrası ödemelerde sıkıntı yaşamaları ve elde ettikleri ürünleri tefecilere vermek durumunda kalmaları nedeniyle yerli sermayeli banka ihtiyacı doğmuştur. Üretim aşamasının ve ekonominin temelini oluşturan çiftçilerin, yüksek faiz ve tefecilik anlayışına karşı finansman ihtiyaçlarına yönelik ilk adım Mithat Paşa tarafından atılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk kooperatif sistemi olarak bilinen Memleket Sandığı, çiftçilerin dayanışma ve ekonomik birliktelikleri esasına dayanmaktadır. Mithat Paşa’nın

Memleket Sandıkları adını verdiği bu sistem, daha sonra kurulacak olan Ziraat Bankası'nın da temelini oluşturmaktadır(Bilgin vd., 2008: 140).

Türkiye'de bankacılık sektörünün piyasanın en önemli argümanlarından biri olmasının sebebi; özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ekonomik kalkınma ve büyümenin gerçekleşmesinde ve makro ekonomik hedeflere ulaşılmasında bankacılık sektörüne yüklenen rolün büyüklüğü ile açıklanmaktadır. Bu sektörün temeli de uzun vadede ekonomiye artı değer oluşturup, ardından tekrar yatırıma dönüştürerek ülkenin kalkınmasını sağlamak olarak söylenmektedir.

Cumhuriyet öncesi dönemde bankacılık sektörüne genelde yabancı bankaların egemen olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Cumhuriyetten sonra, yabancı banka oranında azalmalar başlamış, yerli sermayeli bankaların piyasadaki payları oranında artış gözlenmektedir. Bu dönemdeki en önemli gelişmeler arasında sayılabilecek kararların alındığı İktisat Kongresi, 1923 yılında İzmir'de yapılmıştır. Bu kongreden çıkan kararlar doğrultusunda 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmakta, aynı zamanda Ziraat Bankası'na tüm bankacılık işlemlerini yapma yetkisi verilmektedir(Öcal, 1990).

Bu gelişmeler Cumhuriyet döneminde yerel sermayeli bankacılık sektörünün gelişmesi ve yaygınlaşması, tarım sektörü başta olmak üzere ekonominin diğer sektörlerinin kredi ihtiyaçlarının yerel sermaye ile karşılanması açısından ilk olmakla birlikte bankacılık sektörün yerelleşmesi açısından da önemli bir adım olarak nitelendirilmektedir.

İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar doğrultusunda sanayi ve ticareti desteklemek, özel sektör tarafından yeni kurulacak sanayi ve madencilik kuruluşlarına kredi sağlamak için sektörde oluşan finansman açığına karşılamak üzere önce 1923 yılında Türk Sanayi Kredi Bankası ardından 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Bu iki banka, 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulup ismi verilen Sümerbank'a devredilmiştir(Artun, 1983). Ticari nitelikte mal üreten kuruluş olarak faaliyete başlayan Sümerbank, hem tekstil sanayisine üretim yaparak katkı sağlamakta hem de bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. 1937 yılında Aydın'ın Nazilli ilçesinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından açılışı gerçekleştirilen, devlet eliyle kurulmuş ilk basma fabrikası unvanını alacak olan Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası kurulmuştur. Çırçır, iplik,

dokuma ve basma bölümlerinin ayrı ayrı ve çok kaliteli üretim yaptığı bu fabrika için “Manchester Nazilli’nin ortasına gelmiştir, böyle bir fabrikanın bir eşine ancak Manchester da rastlanır.” denmektedir(Aytemur, 2010). Ayrıca bu dönemin bir diğer önemli gelişmesi de 1924 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ün emriyle cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olacak olan ve günümüzde de en büyük özel banka unvanına sahip Türkiye İş Bankası’nın kurulmasıdır. Kuruluşundan itibaren ülkenin ihtiyaç duyduğu sektörlerde yatırım girişimleri ile ekonomiye destek olmuş, faaliyetleri sadece bankacılık işlemleri ile sınırlı kalmamıştır(Kocabaşoğlu, 2001).

Tüm dünyada büyük buhran, büyük depresyon adları da verilen 1929 Dünya Ekonomik Krizi’nden tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye de olumsuz etkilenmiştir. Kara Perşembe olarak bilinen 24 Ekim 1929 Perşembe günü Amerika borsası, o zamanın parasıyla 4,2 milyar dolar değer kaybederek dibe vurmuş ve 4.000 civarı banka batmıştır. Hala dünyada yaşanmış olan en büyük kriz unvanını taşıyan büyük buhranın etkilediği binlerce insanın mal varlığı yok olmuş, insanlar açlığa ve yoksulluğa sürüklenmiştir. Piyasadaki paranın bir anda yok olmasıyla insanlar ihtiyaçlarını karşılamak için takas yoluna başvurmuşlardır. Krizin en büyük etkileri sanayileşmiş ülkelerde görülmüş; hammadde fiyatlarının ve üretimin düşmesi, işsiz sayısındaki artış ve ticaretin dibe vurması iflasların çoğalmasına neden olmuştur(Atatürk Ansiklopedisi, 2021).

Türkiye’de bu büyük bunalımdan, dünyanın gördüğü en büyük ekonomik krizden etkilenmiş ve yaşanan bu olumsuz etkileri ortadan kaldırabilmek için kendi kendine yetebilme politikasını benimsemeye çalışılmıştır. Bu sebeple devletçilik ilkesi benimsenmiş, 1930’lu yıllardan itibaren devlet bankalarının temelleri atılarak bankacılık sektörüne yeni bir soluk getirilmeye çalışılmıştır. Bu durumun en güzel örneği, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin para ve maliye politikalarını yürütüp, para basımında tekel olarak faaliyet gösterip, devletin iktisadi ve mali danışmanlığını yapmak, fiyat istikrarını sağlamak için 1930 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın kurulmasıdır.

1934 yılına gelindiğinde Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı olarak bilinen ve asıl amacı SSCB’nin ve mali ve teknik yardımını almak, Amerikalı ve Sovyet uzmanların hazırladıkları raporlardan faydalanıp ham madde tedarikinde sıkıntı yaşanmayan ürünlerin üretimi için

sanayinin kurulması hedeflenmiştir. 1934-1939 yılları arasını kapsayan bu sanayileşme planı amacına özgülünen banka ise Sümerbank'tır(Parasız, 1991).

Dünyada yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerden dolayı devletler bu dönemlerde özel bankalardan ziyade daha çok kamu bankalarının kurulup ekonomi yönetiminde etkin rol alması politikasını benimsemişlerdir. Türkiye'de bu nedenler doğrultusunda 1863 yılında kurulan Memleket Sandıklarının devamı niteliğinde olan Ziraat Bankası'na çiftçiyi ve tarımı desteklemesi, sanayinin gelişmesinde rol alması, ekonominin yönetiminde ve idaresinde daha fazla katkı sağlayabilmesi için bankanın şube sayılarını çok kısa sürede arttırmış ve kredi olanakları genişletmiştir.

1933-1944 yılları arasında bankacılık sektöründeki kamu bankalarının payının arttığına dair diğer önemli gelişmeler de, altyapı hizmetlerinin verimliliğini artırmak için Belediyeler Bankası olarak kurulup daha sonra isim değiştiren İller Bankası, denizyolu işletmeciliğini faaliyete geçirip geliştirmek için Denizbank(Türkiye Denizciler Bankası, 1938), küçük esnafa destek olmak amacıyla Halk Bankası(1933), ve yer altı kaynaklarının etkin kullanılmasını sağlayabilmek ve ayrı sektör oluşturabilmek amacıyla Etibank'ın(1935) kurulması sayılmaktadır(Akgüç, 1975).

1960'lı yıllara gelindiğinde kamu bankacılık sektörünün yanı sıra özel bankalar da gelişim göstermiş ve aralarına yeni üyeler eklenmiştir. Bu dönemde Yapı Kredi(1944), Akbank(1948), Garanti(1946) ve Türkiye Vakıflar Bankası(1954) başta olmak üzere 30'a yakın banka kurulmuştur. Ancak ilerleyen dönemde ye sanayi ve kalkınma planlarının da etkisiyle bankacılık sektöründe şişme meydana gelmiş, yeni bankaların açılmasının önü engellenmiş ve mevcuttaki sermayesi sağlam olan büyük bankalar karlarını katlayarak yollarına devam etmiş, küçük bankalar kapanmak zorunda kalmışlardır. 1980'li yıllarda faiz oranlarının serbest bırakılmasıyla oranlar bir anda yukarı çıkmıştır. Bu oynaklığı engellemek ve kontrol altında tutabilmek için sermaye piyasası kanunu yürürlüğe girmiştir. Bankalar arası etkin fon akışını sağlamaya yarayan bir piyasa oluşturulmuş ve böylece bankaların etkinliğinin artırılması sağlanmış oldu. Bankalararası Para Piyasası (İnterbank Money Market)'da denilen bu sistemin temel amacı bankalar arasında kısa vadeli fonların alınıp satılması şeklinde söylenmektedir. 1985 yılında bankacılık sitemini denetlemek ve

düzenlemek ve bankaların denetim faaliyetlerini sürdürmek için Bankacılık Kanunu çıkarılmıştır.

1983 yılında da mevduatı sigortalamak amacıyla TCMB'nin temsil ve idaresi altında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. 1990'lı yıllarda sık sık yaşanan krizler neticesinde bankaların mevduat sahibi müşterilerinde bankalara ve ekonomiye karşı güven problemi oluşmuştur. Piyasadaki bu güvensizliğin çözümü olarak da 1994 yılında TMSF' nin yetkileri genişletilmiş, mevduatları sigortalayarak güvence altına almanın haricinde bankaların mali durumlarını iyileştirmek için aksiyon alma yetkisi ve gerektiği durumlarda bankaların mali bünyelerini yeniden yapılandırma yetkisi verilmiştir(TMSF).

Türkiye ekonomisi ve bankacılık sektörü açısından 2001 yılı olumsuzluklarla geçmiştir. 2000'li yılların başlarında hiper enflasyon sorunuyla başa çıkamayan Türkiye'de IMF ile sürdürülen görüşmeler neticesinde enflasyon sorununu IMF' den sağlanan kredi desteği ile çözmeye çalışırken, beklenmedik şekilde yaşanan siyasi gerginlik borsaları ve piyasayı altüst etmiştir. Dönemin Başbakanının 'Devlet yönetiminde kriz var.' açıklaması sonrası gecelik faizlerin %7500'lere kadar yükseldiği ortamda dalgalı kur rejimine geçilmiştir. Faizlerin yüksekliği yerleşik halkı tatmin etmemiş ve halk döviz talebinden vazgeçmemiştir. Türk Lirası %40 varan değer kaybı yaşamıştır(Celasun, 2002). Yaşanan kriz neticesinde kredi hacmi gerilemiş, birçok banka TMSF'ye devrolmuştur. TMSF' ye devrolan bankaların çoğu kapanmış geriye kalan kısmı da birleşerek yoluna devam etmeye çalışmışlardır. Bankacılık sektöründe bankaların şube sayıları ve çalışan sayılarında afaki bir azalma meydana gelmiştir.

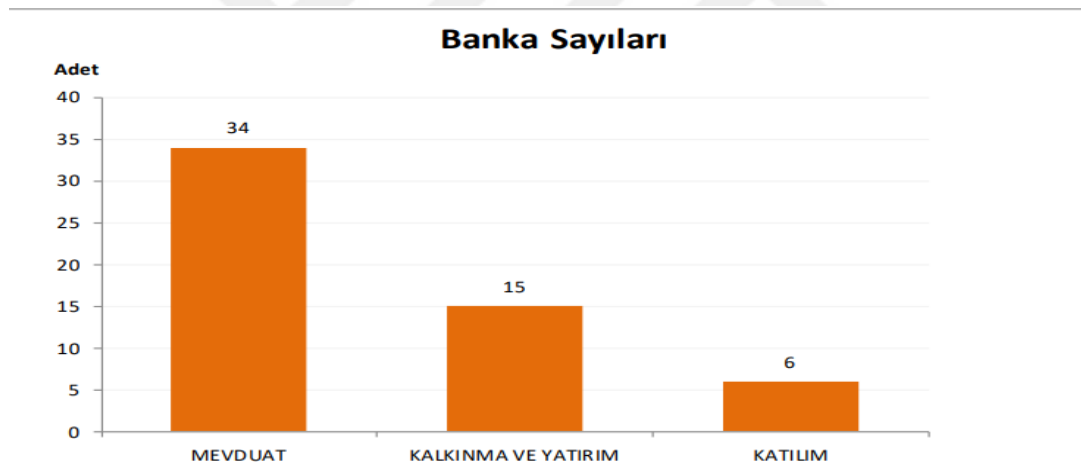
2004 yılında Avrupa Birliği müzakere süreçlerinin başlaması Türkiye için birçok olumlu etkiyi de şüphesiz beraberinde getirmiştir. Yurtdışı kaynaklı gelen fon akışı hızlanmış, finansal piyasalarda olumlu yönde hareketler gözlenmiştir. Bu gelişmeler neticesinde de doğal olarak yabancı sermaye kaynaklı banka sayısında artışlar gözlenmiştir(Apak, 2006).

Türk bankacılık sektörü, özellikle 1980 sonrası yaşadığı gelişmeler sayesinde hem bankacılık alanında kendini kanıtlamış hem de rekabet gücü açısından uluslararası platformlarda söz sahibi konuma gelmiştir.

Katılım bankacılığı sektörünün Türkiye’deki gelişiminden de kısaca bahsetmek gerekirse, Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren gündeme gelmeye başlayan faizsiz bankacılık temellerine dayanan katılım bankaları 2005 yılına kadar ‘Özel Finans Kurumu’ olarak adlandırılmaktadır. Bankacılık Kanunu’nda yapılan 2006 yılı değişikliği ile bu kurumlarda isim değişikliğine gidilmiş ve bu tarihten itibaren ‘Katılım Bankaları’ olarak anılacaklardır. Katılım Bankacılığı, bankacılık sektörünün gelişimine nazaran çok genç bir dal olarak karşımıza çıkmakta ve gelişimini devam ettirmektedir.

Günümüz bankacılık sisteminde bankaların türlerine göre mevcut banka sayılarına baktığımızda ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK) Eylül 2021 verilerine göre Türkiye’de 34 mevduat, 15 kalkınma ve yatırım, 6 katılım bankası olmak üzere toplam 55 banka faaliyet göstermektedir.

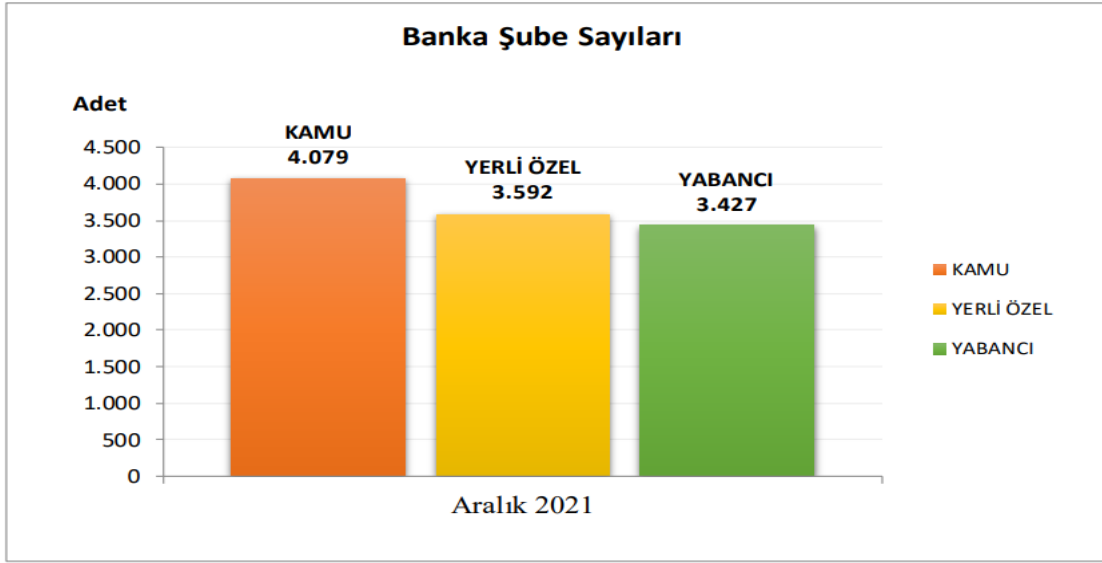
Grafik 1.1: 2021 Eylül Ayı Banka Sayıları

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan alınmıştır.

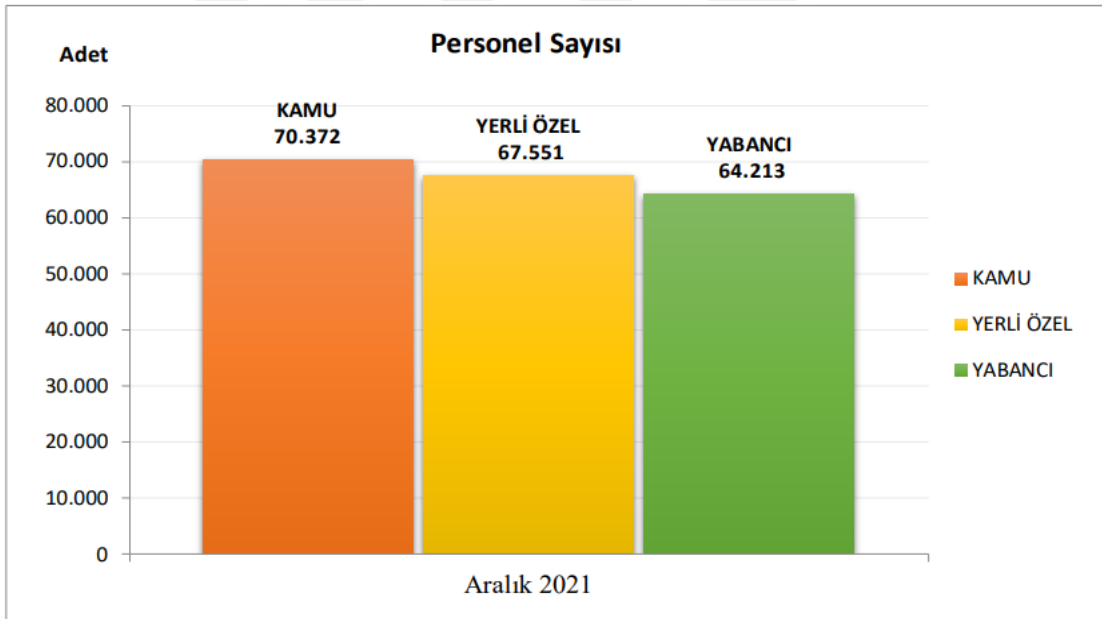
Aynı raporda yer alan banka şube sayılarına bakıldığında; kamu bankalarında 4.079 şube, yerli özel 3.592 ve yabancı 3.427 banka şubesi olarak toplam 11.098 şube bulunmaktadır. Çalışan sayılarına bakıldığında ise kamu bankaları 70.372, yerli özel bankalar 67.551, yabancı bankalar 64.213 personelle hizmet vermektedir. Şube-çalışan rakamlarına bakıldığında kamu bankalarının çalışan ve şube sayılarının diğer bankalardan yüksek olması bankacılık sektöründe kamunun etkin rol oynadığını söylemek mümkündür.

Grafik 1.2: 2021 Aralık Ayı Banka Şube Sayıları

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan alınmıştır.

Grafik 1.3: 2021 Aralık Ayı Banka Çalışan Sayıları

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan alınmıştır.

BDDK'nın Aralık 2021 raporuna göre Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü bir 2020 yıl sonuna göre %50,9 artarak 9.213 milyar TL olmuştur. Bu aktif büyüklüğün gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) ya oranı 2020 yıl sonu itibariyle 1,21 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.1: 2021 Aralık Ayı Varlık ve Yükümlülük Rakamları

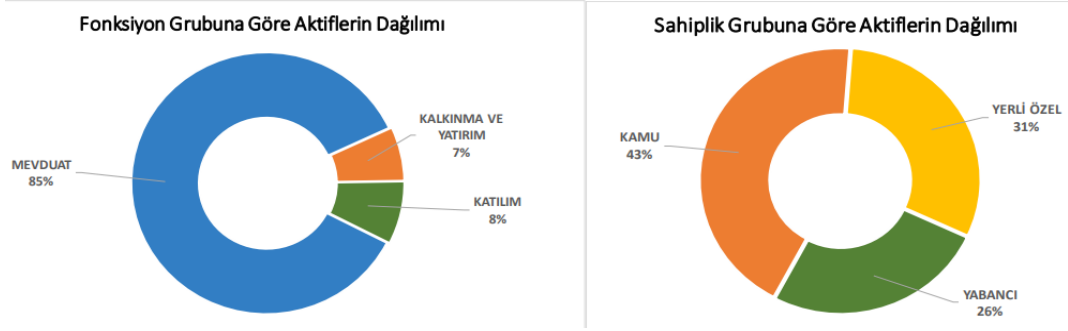
VARLIKLAR	Tutar (Milyar TL)	Yüzde Değişim (%)	
		Bir Önceki Çeyrek	Bir Önceki Yılsonu
Nakit ve Nakit Benzeri Kalemler*	1.229	59,3	113,6
Zorunlu Karşılıklar	702	66,2	118,6
Krediler	4.901	21,4	37,0
Takipteki Alacaklar (Brüt)	160	7,5	4,9
Menkul Değerler	1.477	23,9	44,4
Diğer Aktifler	904	45,1	48,0
Toplam Aktifler	9.213	30,7	50,9
YÜKÜMLÜLÜKLER			
Mevduat	5,303	29,1	53,5
Bankalara Borçlar	1.048	42,7	59,4
Repo İşlemleri	587	42,1	129,9
İhraç Edilen Menkul Kıymetler	310	27,5	38,4
Özkaynaklar	711	8,6	18,6
Diğer Yükümlülükler	1.254	40,2	37,1
Toplam Yükümlülükler	9.213	30,7	50,9

*Nakit, Merkez Bankası, para piyasası ve bankalardan alacaklar kalemlerinin toplamından oluşmaktadır.

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu aktiflerin sektördeki dağılımlarına baktığımızda ise mevduat bankalarının %85 oran ile en büyük payı aldığını, katılım bankalarının %8 ve kalkınma ve yatırım bankalarının %7'ler de kaldığını söylemek mümkündür. Sahiplik grubu ayrımında ise %43 ile en büyük paya sahip olan kamu sektörünü %31 ile yerli özel takip etmekte, yabancı ise %26 seviyelerinde seyretmektedir.

Grafik 1.4: 2021 Aralık Ayı Bankacılık Sektörü Aktiflerin Dağılımı

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan alınmıştır.

1.2. Türkiye’de Bankaların Sınıflandırılması

Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kurumların da kendi aralarında sınıflandırması bulunmaktadır. Bankalar faaliyet alanlarına göre değerlendirildiklerinde bu ayrımı; mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları son olarak da merkez bankası şeklinde yapmak mümkündür. Bu bölümde bankaların faaliyet alanlarına göre yapılan sınıflandırmalar özetlenecek katılım bankacılığı detaylı olarak anlatılacaktır.

1.2.1. Mevduat Bankaları

Mevduat kelimesinin Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre kelime anlamı’’ Belli bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara faizle yatırılan para.’’dır. Mevduat bankası da 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu (2005)’na göre “Kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredilandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubeleri” şeklinde açıklanmaktadır.

Mevduat bankaları kanuna göre müşterilerine; fon sağlama, fon kullandırma, hizmet fonksiyonu vb. gibi birçok ana başlıkta hizmet sunmaktadır. Mevduat bankalarının ana çalışma sistemlerini kısaca, müşterilerinden vadesiz veya vadeli olarak topladıkları tasarrufları ekonomiye kazandırmak amacıyla fon ihtiyacı olan müşterilerine anlaştıkları vadelerle kredi olarak aktaran finans kuruluşları olarak tanımlamak mümkündür.

Bankalar temelde, ihtiyaç fazlası mevduatı olan müşterisi ile ihtiyaç sahibi müşterisini buluşturmak için ortam hazırlayan, bu buluşmanın neticesinde belirlenen oranlarda işletilen ve kullandırılan fonlardan gelir elde eden finansal kuruluşlardır. Ticaret bankaları olarak da

bilinen mevduat bankalarında da bu sistem uygulanmakta, mevduatı olan müşteriye parasının karşılığında hesap açılmadan önce net olarak anlaşılan vade ve oranlarda faiz vermektedir. Kredi kullandırdığı müşterisinden ise yine kullandırım yapılmadan önce anlaşıldığı oran ve vadelerde faiziyle birlikte ana para ödemesini almaktadır.

Bankacılık sektöründe bankaların en önemli öncelikleri fon toplamak olsa da teknolojinin ve ticari hayatın değişmesi ve gelişmesiyle ihtiyaçlar çeşitlenmektedir. Bankalar da klasik bankacılık sisteminin sınırlarını aşan bu güncel değişme ve gelişmelere cevap verebilmek, tüketici ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendilerini sürekli yenilemek ve sundukları hizmet ağını geliştirmek durumunda kalmışlardır. Mevduat bankalarında bu gelişmeler neticesinde sunulan hizmetleri özetle şu şekilde sıralamak mümkündür (Takan,2001);

- Havale/Eft işlemi yapmak,
- Müşteriler adına menkul kıymet alım satımı yapmak,
- Kıymetli maden/döviz alış satış işlemleri için mobil/internet/telefon bankacılığı kanallarını müşterilerin hizmetine sunmak,
- Yastık altındaki kıymetli değerlerin ve müşterinin değerli eşyalarının güvenle saklanabileceği kiralık kasa hizmeti sunmak,
- İştiraklerde bulunmak,
- Çek ve senet ile ilgili tüm işlemleri yapmak, (tahsil/tediye, çek karne basım)
- Teminat ve referans mektubu vermek.

Mevduat bankaları; kamu sermayeli mevduat bankaları, özel sektör sermayeli mevduat bankaları, tasarruf mevduatı sigorta fonuna devredilen bankalar ve yabancı sermayeli bankalar olmak üzere dört farklı grupta sınıflandırmak mümkündür. Tabloda, özel ve kamu sermayeli mevduat bankalarının sermaye kaynaklarına göre sınıflandırmaları ve şube sayıları yer almaktadır.

Tablo 1.2: Kamu Sermayeli ve Özel Sektör Sermayeli Mevduat Bankaları

Banka/Grup Adı	Banka Sayısı	Yurtiçi Şube*	Yurtdışı Şube*
----------------	--------------	---------------	----------------

Türkiye Bankacılık Sistemi	51	9699	71
Mevduat Bankaları	35	9628	71
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3	3687	34
Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası A.Ş.	-	1726	25
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	-	1027	5
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	-	934	4
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	8	3517	27
Akbank T.A.Ş.	-	710	1
Anadolubank A.Ş.	-	116	0
Fibebanka A.Ş.	-	46	0
Şekerbank T.A.Ş.	-	238	0
Turkish Bank A.Ş.	-	8	0
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	-	451	4
Türkiye İş Bankası	-	1143	21
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	-	805	1

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), 19.05.2022 Tarihi İtibariyle Gruplar Bazında, Banka ve Bankaların Şube Sayıları raporundan alınmıştır.

Kamusal ve özel sermayeli mevduat bankaları dışında mevduat bankacılığı sınıflandırmasına dahil olup ülkemizde faaliyet gösteren Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'na devredilen bankalar ve yabancı sermayeli bankalar da vardır. Bunlar da aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.3: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'na Devredilen Mevduat Bankaları ve Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları

Banka/Grup Adı	Banka Sayısı	Yurtiçi Şube*	Yurtdışı Şube*
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar	3	3	0
Adabank A.Ş.	-	1	0
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	-	1	0
Türk Ticaret Bankası A.Ş.	-	1	0

Yabancı Sermayeli Bankalar	21	2421	10
Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar	16	2414	10
Alternatifbank A.Ş.	-	38	0
Arap Türk Bankası T.A.Ş.	-	7	0
Bank of China Turkey A.Ş.	-	1	0
Burgan Bank A.Ş.	-	32	0
Citibank T.A.Ş.	-	3	0
Denizbank A.Ş.	-	694	1
Deutsche Bank A.Ş.	-	1	0
HSBC Bank A.Ş.	-	70	0
ICBC Turkey Bank A.Ş.	-	39	0
İNG Bank A.Ş.		167	0
MUFG Bank Turkey A.Ş.		1	0
Odea Bank A.Ş.		40	0
QNB Finansbank A.Ş.		444	1
Rabotank A.Ş.		1	0
Turkland Bank A.Ş.		14	0
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		854	8
Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar	5	7	0
Bank Mellat	-	3	0
Habib Bank Limited	-	1	0
İntesa Sanpaolo S.p.A	-	1	0
JPMorgan Chase Bank N.A.	-	1	0
Sccele Generale (SA)	-	1	0

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), 2022

1.2.2. Katılım Bankacılığı

Katılım bankacılığı kavramı, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu(2005)’na göre; ‘‘Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullanırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri’’ şeklinde tanımlanmaktadır.

Katılım bankalarının temel amacı, faizsiz bankacılık prensiplerine uygun şekilde hareket edip fon toplama ve fon kullandırım yapmaktır. İslami bankacılık adı da verilen katılım bankacılığı sektöründe faizsizlik prensibi, sektörde faaliyet gösteren bankaların topladığı fonları müşterisine nakit para vererek paradan para kazanmak şeklinde değil, müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda yaptığı kullandırım türünün belgeleri(fatura, noter satış sözleşmesi, müstahsil makbuzu vs.) ile birlikte mal veya hizmet bedeli karşılığı ödemenin yapıldığı bankacılık sistemidir. Özetle katılım bankacılığı sisteminin çalışma biçimi; tasarruf sahiplerinden fonları toplarken kar-zarar ortaklığı esasına göre hareket edip onlara vade sonunda net bir getiri sunmadan sadece kar paylaşım oranının belirtildiği ve yatırılan para üzerinden zarar da edilebileceğinin bilgisinin verilmesi şeklinde yapılan akit ile mevduatları toplamaktadır. Toplanan bu mevduatlarla kullandırılan krediyi, müşteri hesabına veya nakit olarak ödemedi, satıcıdan peşin olarak alınan malın ödemesini direkt olarak satıcıya yapıp, alıcıya(müşteri) vadeli olarak satarak mevzu mal için bir ortaklık kurmak olarak söylenebilmektedir.

Katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran en önemli fark, nakit kredi(ihtiyaç kredisi vb.) imkanının olmaması, işlemlerin genel hatlarıyla ticaret usulleri üzerinden dönmesi ve gerçek hayatta var olan işlemler üzerinden ödemelerin yapılması olarak söylenebilmektedir. Bu sektörün Türkiye'deki gelişimine baktığımızda, 1985 yılından itibaren İslami finans alanında gelişmeler başlamış ve bu amaca uygun ürün ve hizmet sunmak isteyen kurumlar faaliyete başlamışlardır. Günümüze kadar uzayan süreçte faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Katılım bankacılığı sistemi ikinci bölümde derinlemesine incelenecek ve daha detaylı olarak değerlendirilecektir.

1.2.3. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları, gelişmekte olan ülkelerde sermaye yetersizliği nedeniyle yatırım yapamayan firmalara teknik destek ve kaynak sağlayarak yatırım yapmasını teşvik etmek üzere finansal destek sağlayan kuruluşlardır. Kalkınma bankalarının genel özellikleri; yabancı sermayeyi yatırım yapmaya teşvik etmek, yatırımlara orta ve uzun vadede finansman sağlamak, iç kaynakları sanayi sektörüne yönlendirmek, daha önce yaygınlaşmamış yeni yatırım alanlarına öncülük yapmak, kurumsal finansman hizmetleri vermek(faktöring, şirket

değerleme, özel kaynak temini, vb.) ve sermaye piyasasının gelişimine katkıda bulunmak şeklinde açıklanmaktadır(TÜBA Açık Ders).

1.2.4. Yatırım Bankaları

Yatırım bankaları; devletlerin ve özel kesimde faaliyet gösteren şirketlerin uzun vadede talep ettikleri ve ihtiyaç duydukları finansman desteğini, hisse senedi ve tahvil ihraç etmek suretiyle sağlamak üzere sektöre hizmet etmektedirler. Mevduat toplama yetkisi bulunmayan yatırım bankalarında şube sayılarının da az olması sebebiyle bütün bankacılık işlemleri yapılamamaktadır. Gelirlerini genelde, almış oldukları komisyon, faiz ve ücretlerden elde eden bu bankaların faaliyet konuları; danışmanlık hizmeti, proje finansmanı, finansal kiralama, şirketlerin birleşme ve devralma işlemlerinde danışmanlık yapmak şeklinde açıklanmaktadır. Tasarruflarını yatırıma yönlendirme işlemini sermaye piyasası yoluyla yapan yatırım bankaları, yatırım yaptıkları menkul kıymetleri ilerleyen süreçte halka sattıkları için menkul kıymet taciri olarak da bilinmektedir(Şakar, 2000).

1.2.5. Merkez Bankası ve Bankacılık Sektöründeki Rolü

Temel amacı; fiyat istikrarının sağlanması ve para arzının sürdürülmesi olan merkez bankası, bulunduğu ülkenin para politikalarından sorumludur. Bu politikaları kullanarak fiyat istikrarını sağlamakta, para ve döviz piyasaları ile ilgili gerekli gördüğü hallerde müdahaleler yaparak düzenleyici tedbirler almaktadır. Başlıca görevleri; fiyat istikrarının sağlanması, finansal istikrar, döviz kuru rejiminin düzenlenmesi, banknot basma ve ihraç imtiyazı ve ödeme sistemlerinin düzenlenmesi şeklinde sayılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de para ve kur politikalarının yönetilmesinden sorumlu kurumdur(TCMB, 2022).

1929 krizi sonrası ortaya çıkan dış ticaret açığı sorunu, vadesi gelen borçların tahsili konusunda sıkıntılara yol açmış ve Türk lirasının değerinin düşmesine neden olmuştur. Bu kayıpların önüne geçebilmek için Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu yürürlüğe konulmuş ve böylece kriz dönemlerinde emisyon sağlamak, Türk lirasının değerini korumak amacıyla Merkez Bankası kurulması fikri ve ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1715 sayılı kanun ile 30 Haziran 1930 yılında Merkez Bankası kurulmuş, 1931 yılında da faaliyetlerine başlamıştır. Başlangıçta Merkez Bankası’na, hazine işlemlerini ve para politikalarını düzenleme yetkisini kullanarak fiyat istikrarını sağlama, kalkınmayı destekleme ve durgunluk ve enflasyonla

mücadele etme görevleri verilmiştir. Sonrasında ise merkez bankasına açık piyasa politikaları uygulamak, zorunlu karşılık oranı belirlemek ve uygulamak gibi görevler verilmiştir(Alkin, 2010).

Kağıt paranın basılması ve piyasaya sürülmesi Merkez Bankası'nın görevi olduğu için, Merkez Bankası'nın parasal bir otorite olduğunu söylemek mümkündür. Bu minvalde merkez bankasının, ekonomik dengelerin oluşumuna katkı sağlayabilmesi için para, faiz ve kur politikalarını yürütmesi beklenmektedir(Eğilmez, 2002).

Bankaların, Merkez Bankası ile ilgili günlük işlemleri bankacılık sektöründe önemli bir yere sahiptir. Merkez Bankası tarafından faiz politikasının belirlenmesi, bankaların Merkez Bankası bünyesinde tutmaları zorunlu olan zorunlu karşılık oranının belirlenmesi, açık piyasa işlemlerinin gerçekleştirilmesi, döviz ve kur politikası uygulanması tüm bankaları doğrudan etkilemektedir. Örneğin; zorunlu karşılık oranının artırılması yoluyla bankaların para hacmini daraltma, zorunlu karşılık oranının düşürülmesiyle de kredi potansiyelinin yükseltilerek para hacmini arttırma şeklinde bankalar üzerinde etkili olmaktadır. Aynı şekilde açık piyasa işlemleri noktasında da Merkez Bankası, hem sermaye hem de para piyasasından kıymetli evrakın alımı-satımı konusunda para piyasası oluşturmakta ve genellikle bu şekilde hazine bonosu ve devlet tahvillerini açık piyasa işlemlerine konu ederek ekonominin likiditesini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Kuşkusuz en önemli görevi de döviz ve kur politikalarıdır. Merkez Bankası dolaşımda bulunan parayı yönlendirme amacıyla ya da ekonomiyi dış etkenlerden korumak için piyasaya döviz sürebilmekte veya piyasadan döviz satın alabilmektedir(Yüksel vd., 2002).

2.BÖLÜM

2. KATILIM BANKACILIĞI SİSTEMİ VE KATILIM BANKACILIĞI UYGULAMALARI

Bu bölümde katılım bankacılığı sistemi ve katılım bankacılığı uygulamaları detaylı olarak incelenecektir. İlk olarak katılım bankacılığı sisteminin temellerinin ve fikri doğuşunun ele alınacağı bu bölümde katılım bankacılığı ile ilgili kavramsal tanımlamalar yapıp daha sonra katılım bankacılığı uygulamaları ve dayanakları detaylı olarak incelenmektedir.

2.1. Katılım Bankacılığı Kavramı ve Fikri Altyapısı

5411 sayılı Bankacılık Kanunu (2005)'na göre katılım bankaları “Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini” şeklinde tanımlanmaktadır.

Literatürde faizsiz bankacılık sistemi olarak da adlandırılan katılım bankaları, fonların toplanması ve kullanılması aşamasında faizsiz şekilde işlem yapmaya sıkı sıkıya bağlı kalarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Faizsiz bankacılıktan kastedilen, İslam'ın ahlaki öğretilerine, değerlerine ve ruhuna ters düşmeyecek şekilde işlem yapan ve İslami bankacılık sisteminin gereklerine uygun şekilde düzenlenen bankacılık sistemidir. Bu sistemin işleyişini düzenlemek, yeni ürün ve hizmet yelpazesi oluşturmak, mevcut sistemde işleyişe yönelik sorunlara çözüm üretebilmek için katılım bankalarının danışma komiteleri ve danışma kurulları bulunmaktadır (Canbaz, 2016: 117).

Kapitalizme ve faize dayalı ekonomik yapıya karşı duran İslam toplumları, ‘Allah faizi mahveder, sadakayı bereketlendirir.’(Bakara/276) ayetinden hareketle esas amacı ortaklık olan faizsiz ekonomik bir sistemin oluşturulmasını istemektedirler. Bu sebeple İslami bankacılığa uygun işlem yapmak, toplumun isteklerine cevap verebilmek için katılım bankaları kurulmuştur (Terzi, 2013:12).

Katılım bankaları, faiz hassasiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerin finansman ihtiyaçlarının, katılım bankacılığı prensiplerine uygun şekilde karşılanmasına imkan sağlamak üzere faaliyet göstermektedir. Fon toplama işlemlerinde müşterileri ile yaptıkları akitlerdeki temel prensipleri kara ve zarara katılma ortaklığı olan katılım bankalarında, toplanan fonların değerlendirilmesi neticesinde müşterilerine kar payı vermektedir. Kar paylarının vade sonunda net getirisi belirli olmamakla birlikte katılım bankaları sadece, topladıkları fonlardan elde ettikleri karın yüzde kaçını müşteriyle paylaşacağını ya da zarar etmesi durumunda yüzde kaç zarara katlanacağını belirlemektedirler. Katılım bankalarının en önemli özelliği, faiz hassasiyeti sebebiyle mevduat bankalarına gitmeyen müşterilerin atıl durumda olan mevduatlarını ekonomiye kazandırıp kayıt altına alarak fon kullandırmalarda değerlendirmektedir.

Mevduat bankalarının yaptığı işlemlerin çoğunu bünyelerinde gerçekleştirebilen katılım bankaları, bazı noktalarda onlardan ayrılmaktadırlar. Örneğin, fon toplama işlemlerinde sabit ve kesin getiri sunan mevduat bankalarına karşılık katılım bankalarında net getirili mevduat hesapları yerine, esas amacı kara ve zarara katılma olan katılma hesapları ve getirisiz cari(vadesiz) hesaplar yoluyla fon toplamaktadırlar. Yaptıkları her finansman işleminin gerçek hayatta karşılığı bulunduğu için kayıt dışılığı en aza indirmek noktasında ekonomiye büyük destek sağlamaktadırlar. Finansman işlemlerini genellikle mal ve hizmeti peşin alıp, vadeli şekilde müşteriye satma biçimindedir. Gerçek hayatta karşılığı olmayan hiçbir işlemin fonlamanın yapılmaması ve nakit kredi imkanının olmaması, katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran en önemli özelliktir.

2.2. Dünya’da Katılım Bankacılığı

İslami bankacılık olgusu ilk olarak 1970’li yılların öncesinde sözlü olarak ifade edilmiştir. Sonrasında yüksek likidite ve petrol gelirlerindeki artışların etkisiyle 1972 yılında Kahire’de “Nasser Social Bank” isimli ilk faizsiz banka kurulmuştur. 1975 yılına gelindiğinde ise bazı Müslüman ülkelerin katılımıyla da Cidde’de İslam Kalkınma Bankası(IDB) kurulmuştur. Bu bankanın amacı İslam hukukuna bağlı kalarak toplumsal kalkınmayı sağlamaktır (IDB, 2022). 1983 yılında 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Özel Finans Kurumlarının kurulması fikri hayata geçirilmiştir (TKBB,2022). Dünya’daki katılım bankacılığı sistemini uygulayan başlıca ülkeler; İran, Sudan, Malezya, Endonezya, Birleşik

Arap Emirlikleri iken ilerleyen süreçlerde İngiltere, İsviçre ve ABD gibi ülkelerde de katılım bankacılığının yaygınlaştığı bilinmektedir. Katılım bankacılığının gelişiminin bir özeti Tablo 2.1’de verilmektedir.

Tablo 2.1: Katılım Bankacılığı Gelişimi

Dönemler	1970 Öncesi	1970’ler	1980’ler	1990’lar	2000 Sonrası
Gelişmeler	İslami bankacılığın ortaya çıkışı	-Petrol fiyatlarında artış -İslami banka sayısında sınırlı artış	-Yeni faizsiz finans kurumları -Yeni faizsiz finans ürünleri -Coğrafi genişleme	-Büyüme oranlarında artış -Bireysel bankacılıkta genişleme -Ürün ve hizmet çeşitlerinde artış	-Pazarda büyüme -Küreselleşme
Ürün ve Hizmetler	Temel bireysel bankacılık hizmetleri	Ticari bankacılık hizmetleri	-Tekafül -Proje Finansmanı -Emtia Finansmanı -Sendikasyon	-Yatırım ve menkul kıymet fonları -Sukuk -Faizsiz menkul kıymetleştirme -Finansal kiralama -İcare	-İleri hazine hizmetleri -Yenilikçi portföy yönetimi hizmetleri
Şirketler	İslami bankalar		-Tekafül şirketleri -Faizsiz yatırım şirketleri		-Faizsiz yatırım bankaları -Varlık yönetimi şirketleri
Coğrafi Alan	Körfez Ortadoğu ve		Asya Pasifik ve Türkiye		Avrupa ve Amerika

Kaynak: TKBB,(2021)

Günümüzde en güçlü 10 İslami Bankanın, üçü Suudi Arabistan bankası, üçü Katar bankası, ikisi Türk bankası, bir Kuveyt ve bir Pakistan bankasından oluşmaktadır (Asian Banker, 2022).

Tablo 2.2: En güçlü 10 İslami Banka

Güç Sıralaması 2021	İslam Bankası Sıralaması 2021	Banka	Ülke	Varlıklar	Kredilerde Yıllık Büyüme	Mevduatta Yıllık Büyüme	Kredi Mevduat Oranı	Sermaye Yeterlilik Oranı	Faaliyet Karında YY Büyüme	Varlık Getirisi	Maliyet Gelir Oranı	Faiz Dışı Gelir/Toplam Faaliyet Geliri	Kredi Zarar Karşılıkları / Brüt TGA'lar	Brüt Donuk Kredi Oranı	Hazır Varlıklar / Toplam Mevduat ve Borçlanmalar	Toplam Güç Puanı 2021
				Puan (%17,5)	Puan (%2,5)	Puan (%2,5)	Puan (%10,0)	Puan (%10,0)	Puan (%5,0)	Puan (%7,5)	Puan (%7,5)	Puan (%7,5)	Puan (%12,5)	Puan (%12,5)	Puan (%5,0)	
1	1	Al Rajhi Bankası	Suudi Arabistan	5,0	4,5	4,0	2,5	5,0	1,0	5,0	5,0	2,0	5,0	4,5	4,0	4,24
2	5	Katar İslam Bankası	Katar	4,0	2,0	1,5	0,5	5,0	2,0	5,0	5,0	4,0	5,0	4,0	2,5	3,85
3	37	Vakıf Katılım Bankası	Türkiye	1,0	5,0	5,0	3,5	5,0	5,0	4,5	5,0	3,0	5,0	3,5	5,0	3,81
4	3	Kuveyt Finans Evi	Kuveyt	4,5	3,0	3,0	3,5	4,5	0,0	2,0	4,5	2,5	5,0	3,5	5,0	3,75
5	8	Masraf Al Rayan	Katar	3,5	3,5	1,5	0,0	5,0	1,5	5,0	5,0	4,5	4,5	4,0	2,5	3,71
5	16	Kuveyt Türk Katılım Bankası	Türkiye	2,5	4,5	5,0	4,5	5,0	3,5	4,0	3,5	2,0	5,0	2,5	5,0	3,71
7	29	Meezan Bankası	Pakistan	1,0	2,0	4,5	5,0	5,0	4,5	5,0	4,5	1,5	5,0	3,0	5,0	3,64
8	6	Alma Bankası	Suudi Arabistan	4,0	4,0	3,5	1,5	5,0	0,5	4,0	4,5	2,0	5,0	3,5	2,5	3,63
9	21	Katar Uluslararası İslam Bankası	Katar	2,0	2,5	3,5	0,0	4,5	2,5	4,5	5,0	4,0	5,0	4,0	4,0	3,53
10	12	Banka AlBilad	Suudi Arabistan	3,0	4,0	2,0	1,0	4,5	1,5	4,5	3,5	2,5	5,0	4,0	3,5	3,48

Kaynak: Asian Banker(2022)

Tablo 2.2’ de görüldüğü üzere en güçlü beş İslami banka içerisinde iki Türk bankası yer almaktadır. Bir sonraki başlıkta Türkiye’deki katılım bankacılığının tarihçesine yer verilmektedir.

2.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Dünya’da “İslami Banka” olarak tanımlanan katılım bankacılığı Türkiye’de ilk kez 1983 yılında 83/7506 sayılı kararla uygulanmaya başlanan faizsiz bankacılık sistemi olarak “Özel Finans Kurumu” adı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. 2005 tarihinde mevzuat değişikliğiyle faizsiz bankacılık sistemi “Katılım Bankacılığı” ismiyle faaliyetlerini sürdürmüştür (Ersoy ve Süner, 2018:169).

Türkiye’deki katılım bankacılığı sistemi 1984 yılında Albaraka Özel Finans Kurumu, 1989 yılında Kuveyt Türk, 2005 yılında ise Türkiye Finans Bankaları faaliyetlerine başlamış ve bu üç bankanın ana ortakları kuruluş sermayesiyle yabancılar tarafından oluşmaktadır (TKBB, 2022). Faaliyetleri ve kârları artan katılım bankacılığı sistemi siyasi otoritelerinde dikkatini çekmiş ve bu doğrultuda 2015 yılında ilk kamu katılım bankası olan Ziraat Katılım Bankası kurulmuştur (Ersoy ve Süner, 2018:170). Aynı yıl diğer bir katılım bankası olan Vakıf Katılım Bankası kurulmuş olup 2016 yılında faaliyete geçmiş ve 2019 yılında üçüncü kamu katılım bankası olarak Emlak Katılım Bankası kurulmuştur (TKBB, 2022).

Türkiye’deki katılım bankalarının son yayımlanan 2021 yılına ait finansal rakamları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2.3: Katılım Bankalarının Başlıca Finansal Rakamları (Milyon TL) (2021 Eylül)

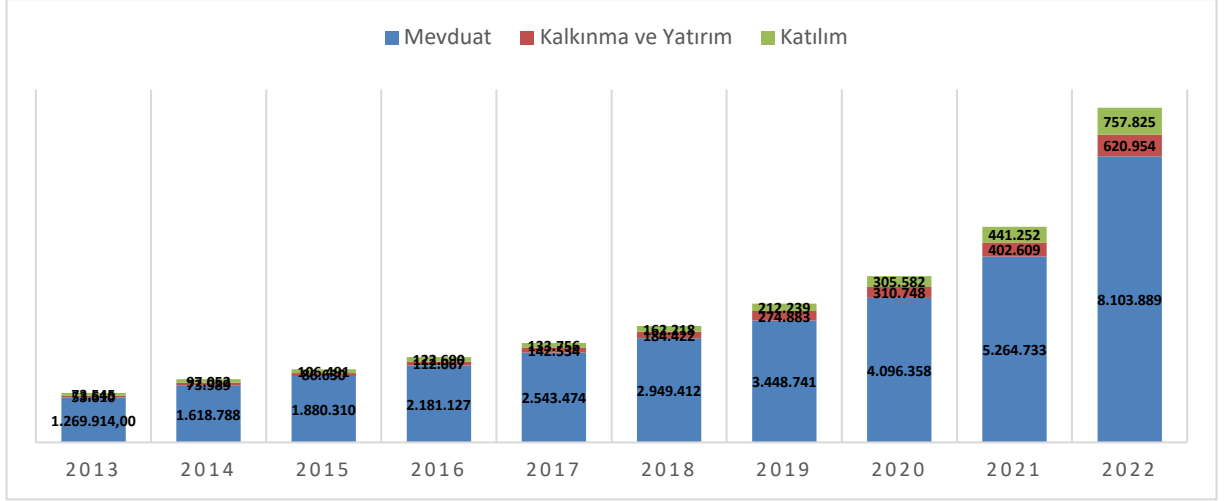
	Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Emlak Katılım	Türkiye Finans	Vakıf Katılım	Ziraat Katılım	Genel Toplam
Toplanan Fonlar -TL	19.102.511	46.699.402	6.517.162	17.754.891	14.351.254	26.970.445	131.395.665
Toplanan Fonlar -YP	47.635.229	104.491.635	9.936.603	44.529.958	36.065.184	30.461.885	273.120.494
Toplanan Fonlar - Toplam	66.737.740	151.191.037	16.453.765	62.284.849	50.416.438	57.432.330	404.516.159
Kullandırılan Fonlar- Toplam	48.867.302	94.886.325	15.156.201	48.366.433	38.618.455	52.558.440	298.453.156
Toplam Aktif	83.732.266	186.903.445	25.511.723	84.891.128	73.215.553	76.435.446	530.689.561
Öz kaynaklar	4.060.707	9.348.265	1.598.633	5.972.286	8.111.913	3.988.912	33.080.716
Net Kar	51.427	1.407.781	50.945	483.480	802.468	306.007	3.102.108
Personel Sayısı	3258	6087	1021	3576	1803	1453	17198
Şube Sayısı	230	442	65	316	125	113	1291

Kaynak: TKBB, 2022 raporuna göre yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.3’ e göre, 2021 yılı eylül ayında en büyük net kârı 1.407.781 TL ile Kuveyt Türk Katılım Bankası, ardından 802.468 TL ile Vakıf Katılım Bankası elde etmiştir.

Katılım bankalarının kuruluşlarından günümüze gelişimi ve aktif büyüklükleri yadsınamayacak kadar önemlidir. Katılım bankaları bankacılık sektöründeki fonlarını biriktirerek zaman içerisinde paylarını artırmıştır. Grafik 2.1’de son on yıllık aktif gelişimlerine yer verilmiştir.

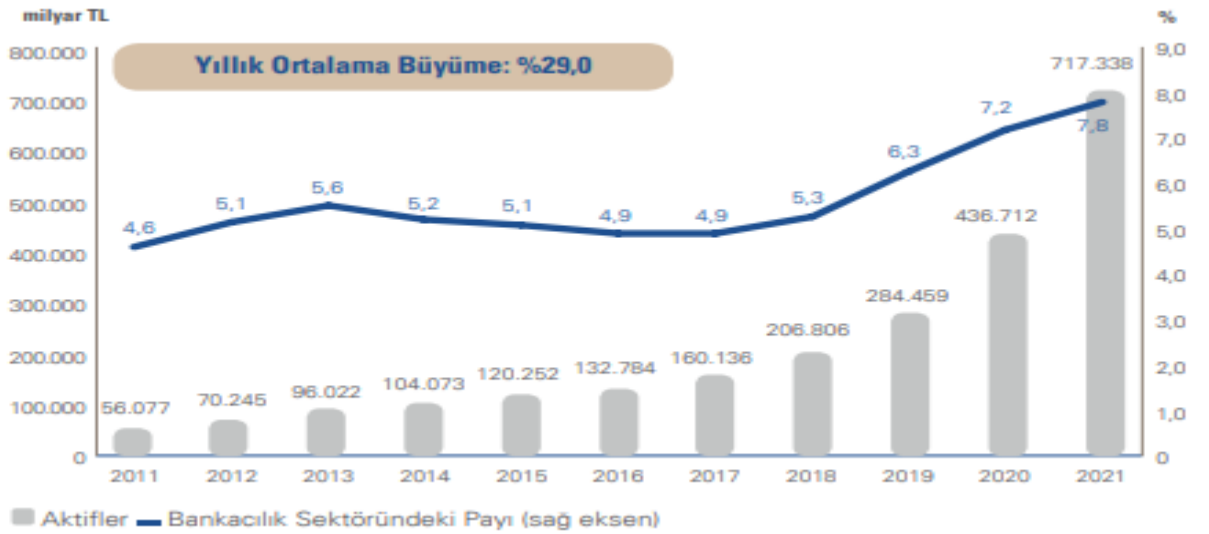
Grafik 2.1: Bankacılık Sektöründe Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Milyon TL/ Şubat 2022 verileri)

Kaynak: TKBB, (2022)

Grafik 2.1’de görüldüğü üzere, katılım bankalarının bankacılık sektöründeki yeri son on yılda artan bir trend seyretmiştir. 2013 yılında 73.545 TL olan katılım bankalarının aktif, 2022 yılında 757.825 TL ile ciddi bir büyüklüğe sahip olmuştur.

Grafik 2.2: Katılım Bankalarının Aktif Büyüklüğü ve Sektördeki Payları

Kaynak: TKBB(2022)

2.4. Katılım Bankacılığı Sisteminin Dayanağı

İslami inanışlara göre faizin haram olması Müslüman toplumlarda bankacılık sektöründe yeni bir sistemin doğuşunu tetiklemiştir. Bu sistem faizi kabul etmeyen onun yerine kâr-zarar ortaklığına dayalı bir işleyişi olan “Katılım Bankacılığı” oluşumudur. Katılım bankacılığı faizden kaçınmak isteyen Müslüman kesimler için büyük bir fırsat olmuştur. Çünkü katılım bankacılığı sayesinde atıl kalan tasarruflarını sisteme kazandırmaktadırlar (Ustaoglu, 2014:13).

Katılım bankacılığının oluşumuna neden olan etmenler; dini nedenler, faiz ve faizin olumsuz etkileri, ekonomik, toplumsal ve politik nedenler olarak alt başlıklar halinde incelenecektir.

2.4.1. Dini Nedenler

Katılım bankacılığının oluşum sebeplerinin başında gelen dini nedenler, sadece İslam dininde değil Hristiyanlık, Yahudilik vb. gibi birçok dinde başlıca nedenlerdendir. Dini nedenden kastedilen faiz olgusudur. Çünkü faiz sadece Kuran-ı Kerim’de değil aynı zamanda İncil, Tevrat gibi kutsal kitaplarda da haram kabul edilmektedir. Faizin haram kılınması, İslam dinine bağlı yaşayan toplumların banka sektöründen uzak kalmalarına sebep olmuştur (Bayındır, 2005:21). Bu noktada faizsiz bir işleyişi olan kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. İhtiyaçlar çerçevesinde kurulan katılım bankacılığı İslam dinini gerektirdikleriyle yaşayan toplum için biçilmiş bir kaftan olarak görülmektedir.

2.4.2. Ekonomik Nedenler

Katılım bankacılığının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir diğer neden de ekonomik nedenlerdir. Özellikle 1970’li yıllarda petrol fiyatlarındaki ani yükselişler sonucu Arap ülkelerinin petrolden sağladıkları kazançlarını ekonomiye kazandırma noktasında İslami bankacılığa yönelik adımlar atılmıştır. 1970’te özellikle petrol ihracatçısı ülkelerin kazançları oldukça artmıştır.

Diğer yandan katılım bankacılığının faiz sistemiyle çalışan bankalara nazaran kar-zarar ortaklığı ilkesine dayalı faaliyetlerini sürdürmesi de ekonomik bir nedendir. Ayrıca ticari

bankaların uzun vadeli krediler yerine kısa vadeli ticari krediler kullandırması makroekonomik gelişmeyi geciktirmektedir (Kalaycı, 2013:61).

Katılım bankacılığının Türkiye'deki oluşumuna sebep olan etkenler özetle, faiz kaygısıyla ekonomik sistemin dışında kalan tasarrufların kar-zarar ortaklığı faaliyetleriyle ekonomik sistemin içinde kullanılmasını sağlamaktır (Eskici, 2007:13).

2.4.3. Toplumsal Nedenler

Bir toplumda huzur ve güven ortamının sağlanabilmesi için en önemli hususlardan biri adaletli bir gelir dağılımına sahip olabilmeleridir. Toplumda ne yazık ki herkes eşit şartlarda ve imkanlarda doğmamaktadır. Özellikle ekonomik sınıf ayrımları arasındaki farkın kapatılması amacıyla faaliyet gösteren katılım bankacılığı ile gelir dağılımındaki adaletsizliğe bir nebze olsun çözüm sağlanmaya çalışılmıştır. Şöyle ki faizsiz bankacılık sistemiyle, faizden kaynaklı oluşan sebepsiz zenginleşmelerin önüne geçilmek istenmiştir (Eskici, 2007:13).

Kapitalist toplumlarda var oluştan bu yana sermaye sahipleri genellikle kendi çıkarlarını gözeterek hareket etmektedir. Bu noktada toplum refahı ve sebepsiz zenginleşmelerin önüne geçilmek amacıyla katılım bankacılığının bankacılık sektöründeki yeri çok önemlidir.

2.4.4. Politik Nedenler

İslami bankacılığın ilk çıktığı ve yaygınlaştığı ülkelerde politik nedenler de etkili olmuştur. Özellikle İslami esaslara bağlı siyasi rejim uygulayan İran ve Suudi Arabistan gibi ülkeler buna örnek teşkil etmektedir. Türkiye açısından politik nedenlere değinilecek olunursa, faizsiz bankacılığın doğuş noktası olan Arap ülkeleriyle ekonomik ve politik ilişkileri geliştirme isteği, birikimlerini kasa ya da yastık altında saklayan faiz olgusuna karşı olan tasarruf sahiplerini mali sisteme dahil edebilmek başlıca nedenlerdendir (Kalaycı, 2013:61).

2.5. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri

Kuruluş amaçları kara ve zarara katılma ortaklığı olan katılım bankaları hem kar elde edebilmek hem de sağlayacakları finansmanlara kaynak elde edebilmek için faizsiz bankacılık prensiplerine uygun fon toplama yöntemleri kullanılmaktadır. Diğer mevduat ve yatırım bankalarının fon toplama yöntemleriyle benzerlikleri olsa da amaç olarak birbirlerinden ayrılmaktadır. Katılım bankacılığının fon toplama yöntemleri cari hesaplar, katılma hesapları, kıymetli maden hesapları, yatırım vekaleti ve özel fon havuzları olarak ayrılmakta ve bu fon yöntemleri aşağıda açıklanmıştır.

2.5.1. Cari Hesaplar

Faizli bankalarında mevduat hesabı olarak tanımlanan hesap türüne benzeyen cari hesaplar yalnızca katılım bankalarında bu ismi almaktadırlar. Gerçek veya tüzel kişiler adına açılabilen özel cari hesaplara yatırılan tutarlar istenildiği anda geri çekilebilir. Hesap sahibine herhangi bir getirisi olmayan cari hesaplarda müşteriye kar veya zarar yansıtılmaz. Bu hesaplara yatırılan tutarları bankanın kullanımına izin verilmesinden dolayı hesap sahibinin bankaya verdiği borç ya da emanet gibi nitelendirilebilir. Aşağıdaki tabloda da kısaca cari hesap özetlenmiştir.

Tablo 2. 4: Cari Hesap Özellikleri ve İşleyişi

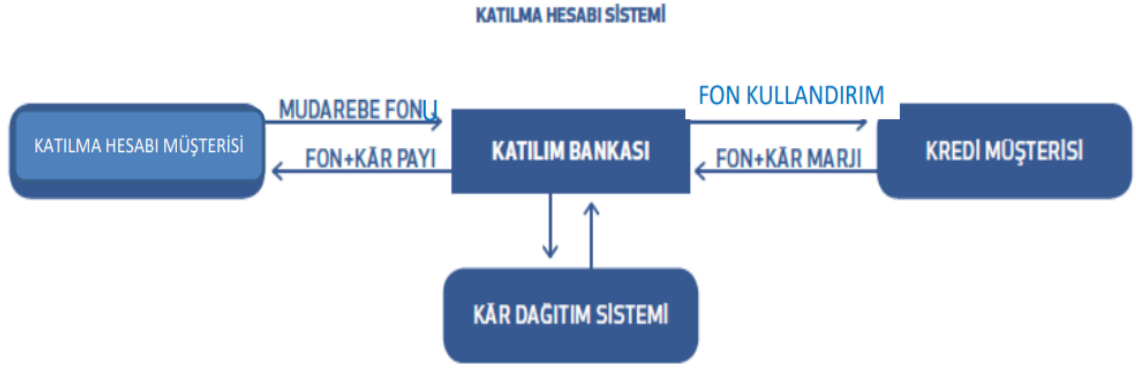

Kaynak: TKBB Katılım Bankacılığı İş Modeli, 2022 yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.5.2. Katılma Hesapları

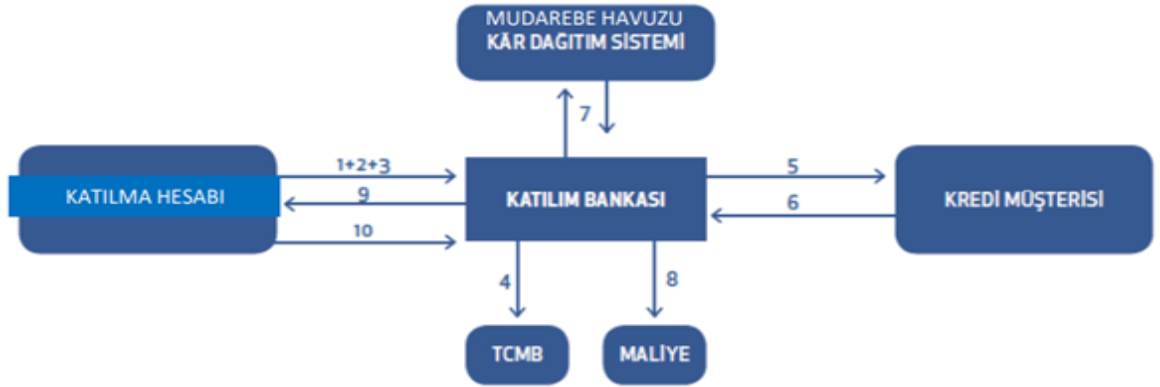
Katılma hesapları, katılım bankacılığı sektöründe fon toplama yöntemlerinden en çok kullanılanı ve en yaygın olanıdır. Katılma hesapları katılım bankacılığında faaliyet gösteren bankaların kara veya zarara katılma hesabı olarak nitelendirdiği hesap türüdür. Yatırılan bu fonların banka tarafından kullandırılması sonucu doğacak olan kar veya zarara katılma imkanı sağlayan hesaplardır. Tasarruf sahibine önceden herhangi sabit bir getiri imkanı sunulmayan katılma hesap sözleşmesinde taraflar sadece elde edilen kardan alacakları kar paylaşım oranında anlaşılır. Anlaşma sonucunda tasarruf sahibinin zarar etme ihtimali de bulunmaktadır. Eğer banka katılma hesabına dahil edilen bu fonu kullandığında zarar ederse tasarruf sahibinin zarara katılma oranı %100'dür.

Tablo 2.5: Katılma Hesabı Sistemi

Kaynak: TKBB Katılım Bankacılığı İş Modeli, 2022

Tablo 2.6: Katılma Hesabı Kar Dağıtım Sistemi

1-Katılma hesabı müşterisi katılım bankasına başvurur.

2-Emek sermaye ortaklığı akdi imzalanır.

3-Müşteri katılma hesabına para yatırır.

4-Yatırılan paradan zorunlu karşılık ve ankes düşülür.

5-Kalan para katılım bankası tarafından fon olarak kullanılır.

6-Elde edilen kar önceden belirlenmiş ortaklık oranında paylaşılır. (Genel olarak bu oran %80'e %20'dir.)

7-Mudarebe havuzu çalıştırılır.

8- Brüt kardan gelir vergisi (stopaj) kesilir.

9-Stopajdan sonra kalan net kar katılma hesabına ilave edilir.

10-Net kar ilave edilmiş Karlı bakiye yeniden havuza girer.

Kaynak: TKBB Katılım Bankacılığı İş Modeli, 2022

2.5.3. Kıymetli Maden Hesapları

Katılım bankalarında kıymetli maden hesapları, özel cari hesap gibi açılabilir. Genellikle gümüş ve altın olarak açılan kıymetli maden hesaplarında, tasarruf sahipleri dilerse altınlarını değerlendirmek için katılma hesabına yatırabilirler. Hesaplarda gram olarak değerlendirilip takip edilen kıymetli maden hesapları genellikle 3 aylık vadelerle katılma hesaplarına aktarılabilmektedir. Katılma hesaplarında olduğu gibi kara ve zarara katılma oralarının hesap açılışından önce belirlenmesi ile katılma hesabı sözleşme akdi yapılır. Katılım bankalarının kullandırım yöntemlerine göre değişiklik göstermekle birlikte altın katılma hesaplarının genellikle TL katılma hesaplarına göre getirisi düşük kalmaktadır. Çünkü, bankalar fon kullandırmalarını genelde TL olarak yaptıkları için, kıymetli maden katılma hesaplarının kullandırım oranları düşük kalmaktadır.

2.5.4. Yatırım Vekaleti

Yatırım vekaleti işlemlerinde, tasarruf sahibinin sermayesini ücretli ya da ücretsiz olarak işletmek üzere gerçek veya tüzel bir kişiyi kendi adına yetkilendirmesidir. Sermaye sahibi olan kişi müvekkil, sermayeyi işletmesi için yetkilendirilen kişiye de vekil denmektedir. Vekil elde edilen bu tasarrufu, belirli projeleri finanse etmek için kullanır ve elde edilen kar/zararı sermaye sahibine aktarır. Katılım bankalarında uygulanan bu yöntemde sözleşme yapılırken, herhangi bir getiri garantisi bulunmaz ancak tahmini bir getiri oranı üzerinden anlaşma sağlanarak işlemler gerçekleştirilir(TKBB,2022).

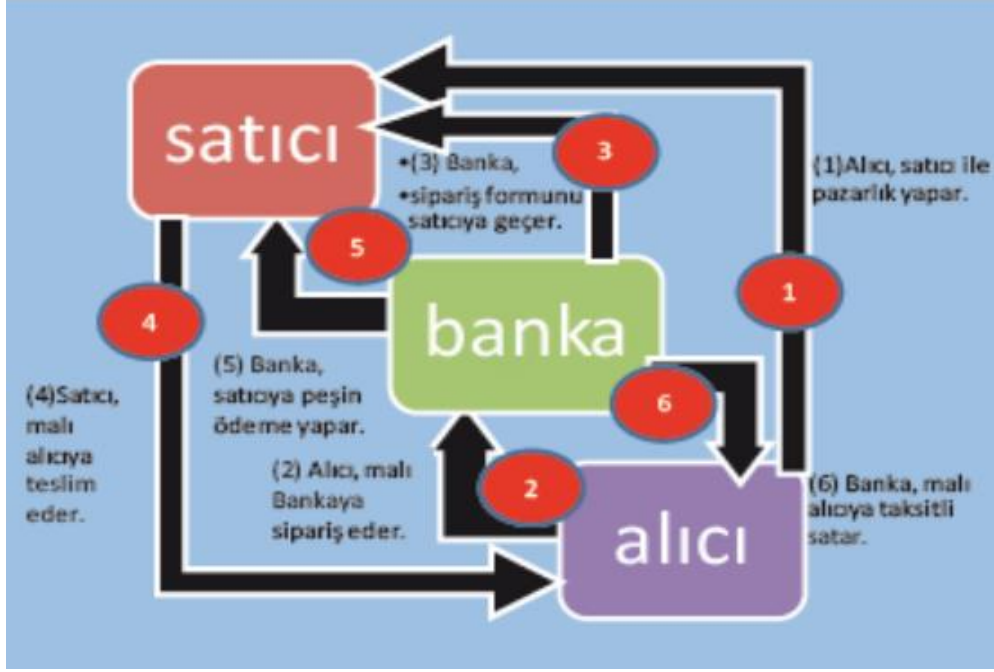
2.6. Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemleri

Bu bölümde katılım bankalarının fon kullandırma yöntemlerine değinilecektir. Bu yöntemleri genel hatlarıyla; ortaklık, kiralama ve satış esaslı kullandırma yöntemleri olarak üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Bu yöntemlerin katılım bankacılığı sistemindeki kullandırma yöntemlerini sırasıyla açıklayalım.

2.6.1. Murabaha

Murabaha yönteminde müşteri, ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetin finansmanı için katılım bankasına başvurur. Katılım bankası ile müşteri arasındaki akde dayanarak yapılan murabaha sözleşmesi gereği, müşterinin ihtiyaç duyduğu mal, hizmet, menkul ve

gayrimenkul banka tarafından müşteri adına satın alınır. İşleme konu olan mal ve hizmetin maliyetinin üzerine banka tarafından belirli bir kar oranı koyularak müşteriye vadeli şekilde satılır. Bu kar oranı, alış-satış işlemi olmadan önce vadesi ve koşulları müşteri ve banka arasında anlaşarak belirlenen orandır. Özetle, katılım bankası tarafından satıcıdan müşteri adına peşin olarak satın alınıp, müşteriye vadeli şekilde satılan bu finansman yöntemine murabaha denir.

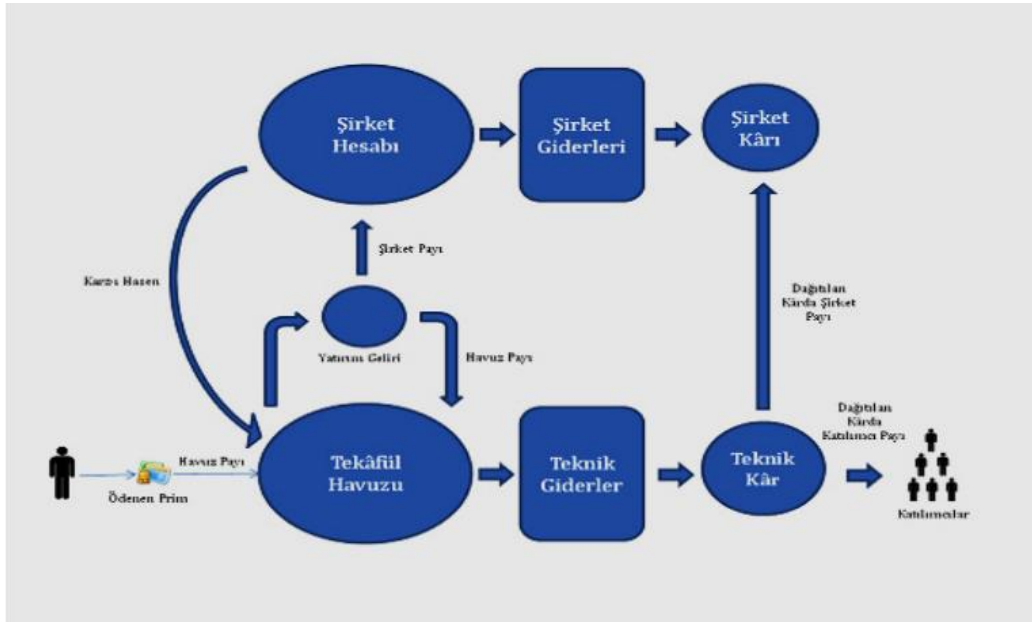
Şekil 2.1: Murabaha Yöntemi

Kaynak: Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2022)

2.6.2. Mudaraba

Bir diğer finansman yöntemi olan ve emek-sermaye ortaklığı olarak bilinen mudaraba yönteminde, katılım bankası ve müşteri birlikte yapılan ortak bir iş neticesinde elde ettikleri karları paylaşırlar. Bu paylaşım oranını da yine ortak işe başlamadan önce aralarında yaptıkları mudaraba sözleşmesi ile belirlerler. Bu yöntemin temel amacı, katılım bankasının sunduğu sermayeyi kullanarak gelir elde eden müşterinin emeği ve bilgisi sonucu elde ettiği karın paylaşılmasıdır. Bu iş ortaklığı sonucu zarar oluşması durumunda da zararın tamamı

sermayedar katılım bankasına ait olup, emeğini ve bilgisini kullanan müşterinin zararı da sadece sarf ettiği kendi emeği kadar.

Şekil 2.2: Mudaraba Yöntemi

Kaynak: Tekaful.net(2022) adresinden alınmıştır.

2.6.3. Müşareke

Müşareke yöntemi, mudaraba yönteminde olduğu gibi sermayedarın sermayesini, emek ve bilgi birikim sahibinin de emeğini ve bilgisini ortaya koyduğu bu birliktelik neticesinde elde ettikleri karın paylaşılması yöntemidir. Sermayedarın hiçbir şeye karışmaması, emek ve bilgi sahibi müşterinin tüm işlemlerini kendi isteğine göre yapması şeklinde gerçekleştirilen mudaraba yönteminden farklı olarak, müşareke yönteminde sermayedar pasif değil aktiftir. Sürece dahil olan sermayedar, sermaye koyma ve yönetimde söz sahibi olma hakkına sahiptir. Mudarebeden farklı olarak bu yöntemde emeğini ortaya koyan emektar ise hem emek hem sermaye hakkına sahip hem de yönetimde söz sahibi olma hakkına sahiptir.

Şekil 2.3: Müşareke Yöntemi

Kaynak: TKBB (2017)

2.6.4. İcra

İcra, leasing de denilen bir kira sözleşmesi türüdür. Esas amacı finansal kiralama olan icra da taraflar aralarındaki kira sertifikası sözleşmesi ile bu kullandırımı yapabilirler. Satıcının gayrimenkul üzerindeki hakları, icra yöntemi sonucunda sözleşmenin diğer tarafı olan alıcı kişiye geçer. Yani satıcı/malik, malını alıcı kişiye sözleşmede belirtilen oran ve usullerle kiralar. Mal sahibine bu yöntem sonucu ödenen bu paraya da icra denilmektedir.

2.6.5. Selem

Selem, nitelikleri detaylı olarak belirtilen belirli bir malın fiyatının peşin ödenerek vadeli şekilde satın alınması yöntemidir. Özellikle çiftçiler tarafından kullanılan bu yöntemde çiftçiler mahsullerini, vade sonunda olgunlaşmış bir şekilde teslim etmek üzere vade başında peşin bedelle satmaktadırlar. Örneğin, hasat zamanı tesliminde anlaşılan tarımsal ürün ile ilgili anlaşılan ürün miktarı ve bedel karşılığı alıcıdan mal bedelinin vade başında peşin olarak tahsil edilmesi şeklinde açıklanabilmektedir. Çiftçilerin sıklıkla kullandığı bu yöntem ile çiftçiler nakit ihtiyaçlarını giderebilmektedirler (Aktepe, 2010:61).

2.6.6. İstisna

İstisna, önceden özellikleri belirlenmiş bir ürünün ücreti karşılığında üretilmesi için yapılan sözleşmeye istisna sözleşmesi denmektedir. Genel anlamıyla istisna; belirli bir alanda ustalaşmış kişiden, uzmanlaştığı alanda sipariş vererek bir eser üretmesinin istenmesidir. Teslim ve ödeme sürelerinin net olarak taraflar arasında belirlendiği bu yöntemde, sanatkar veya imalatçı üreteceği mal için ürünün satışını garantileyerek, üreteceği ürün için ihtiyacı olan parayı tedarik edebilmektedir (Bayındır, 2016: 247-248).

2.6.7. Sukuk (Kira Sertifikası)

Kelime anlamı vesika, sertifika olan sukuk; islami tahvil olarak nitelendirilmektedir. Finansal sertifika olarak da nitelendirilen sukuk, literatürde de tahvilin İslami karşılığı olarak bilinmektedir. Bu sebeple İslami usullere, dolayısıyla da katılım bankacılığına uygun bir menkul kıymet olarak görünmektedir (Güngören, 2013: 97).

İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Teşkilatı (AAOIFI) ise sukuk terimini “Sukuk, ihraç edildikten sonra eşit değerleri temsil eden, ihraçtan elde edilen tutarların önceden planlanan şekilde yatırım yapıldığı, yapılan yatırım türüne göre duran varlıklar ve benzerleri üzerindeki hak ve payların temsil edildiği, bir proje veya özel bir yatırım faaliyetinde ortaklık hakkı veren sertifikalardır” şeklinde tanımlamıştır (TKBB, 2015:38).

Sukuk, özellikle yabancı sermayenin ülkeye çekilebilmesi için İslami finans noktasında önemli rol oynamaktadır. Sukuk ihracı ile, gelişmekte olan ülkelere yabancı sermaye yatırımını çekebilmek ve uygun ortam oluşturarak bu tür yatırımları teşvik edebilmek amaçlanmaktadır. Yabancı yatırımcının en çok tercih ettiği sermaye piyasası aracı olan sukuk ihracı, genelde özel sektör tarafından çıkarılmakta ve uygun görüldüğü takdirde de devlet hazinesi tarafından çıkarılmaktadır (Chapra, 2002:167-168).

Sukuk piyasası, katılım bankacılığı sektöründe İslami finansın en hızlı büyüyen ve gelecek vadeden fon kullandırım ve toplama yöntemidir. İslami tahvil olarak ifade edilen sukukta, normal tahvillerden farklı olarak İslami ilkeleri baz aldığı için onlardan ayrılmaktadır. Sukuklar, uzun vadeli borç olarak da belirtildiği için vadeleri normal tahvillerden farklıdır. Sukuk ile ilgili özgünlük, uyum ve performans tartışmalarına rağmen,

sukuk finansal özelliği ile güçlü bir şekilde alternatif finansman yöntemi olarak gelişmektedir (Mosaid ve Rachid, 2014:226- 227).

2.7. Günümüzde Faaliyetlerini Sürdüren Katılım Bankaları

Türkiye’de 2022 yılı itibariyle üçü özel sektör sermayeli, üçü de kamu sermayeli altı adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. Kuveyt Türk, Albaraka Türk ve Türkiye Finans katılım bankaları özel sektör katılım bankası olarak faaliyet göstermekte, Vakıf Katılım, Ziraat Katılım ve Emlak Katılım bankaları da kamu katılım bankası olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Katılım bankalarına yol göstermek, sektörün gelişimine katkı sağlamak ve gerekli düzenlemelerin yapıp uygulanmasını kontrol etmek amacıyla, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm katılım bankalarının bağılı olduğu, Bankalar Kanunu ile 2001 yılında kurulan Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) adında üst kuruluş bulunmaktadır. Aşağıda TKBB El Kitabı’ndan alınan tabloda, TKBB ve Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının kuruluş tarihleri ve kısa bilgilendirmeleri yer almaktadır.

Tablo 2.7: Günümüzde Faaliyetlerini Sürdüren Katılım Bankaları

TKBB

- 2001 yılında kurulan "Özel Finans Kurumları Birliği" Katılım bankacılığı sistemine atılan ilk adımdır.
- 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık mevzuatı ile Özel Finans Kurumları adı Katılım Bankacılığı olarak değiştirilmiş ve Birlik adı da Türkiye Katılım Bankaları Birliği olarak güncellenmiştir.

ALBARAKA

- 1984 yılında kurulmuş ve 1985 yılı başlarında faaliyetine başlamıştır.
- Güncel verilere göre sermayesinin %62,12 si yabancı sermaye, %1,86'lık kısım yerli ortakların sermayesi, halka açık sermaye oranı da %36,02'dir.

KUVEYT TÜRK

- 1989 yılında Özel Finans Kurumu olarak kurulmuş, diğer özel finans kuruluşları gibi 1999 yılında Bankacılık Kanunu'na tabi olarak bankacılık sektöründe hizmet vermeye başlamıştır.
- Sermayesinin %62,24'ü Kuveyt Finans Kurumu'na, %18,72'si Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %9 Wafra Uluslararası Yatırım Şirketine, %9'u İslam Kalkınma Bankası'na, %1,04'ü diğer ortaklara aittir.

TÜRKİYE FİNANS

- 1991 yılında ilk kez %100 yerli sermayeli özel finans kurumu olarak kurulan Anadolu Finans grubu ile Faisal Finans Kurumunun güçlerini birleştirmesiyle 2005'te kurulmuştur.
- 2007 yılında Suudi Arabistan ve Orta Doğu'nun en büyük sermayeli bankası olan National Commercial Bank(NBC) Türkiye Finans'ın %60 hissesini satın alarak, bankanın hakim ortağı haline gelmiştir.

ZİRAAT KATILIM

- 2014'te kuruluşunu tamamlayıp 2015 yılında faaliyete geçen Ziraat Katılım Bankası, ilk kamu katılım bankası olarak hizmet vermeye başlamıştır.
- %99,9' luk pay ile ana hissedarı, sermayesinin tamamı hazineye ait olan Ziraat Bankası A.Ş.'dir. Türkiye Sigorta, Türkiye Hayat ve Emeklilik, Ziraat Teknoloji ve Ziraat Yatırım Menkul Değerler'in de payları bulunmaktadır.

VAKIF KATILIM

- 25.06.2015 tarihinde Anonim Şirket olarak kurulan Vakıf Katılım 2016 yılında faaliyet izni alarak Türkiye'de kamu sermayesi ile kurulmuş ikinci kamu katılım bankası ünvanına sahip olmuştur.
- Sermayesinin %99' u Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %0,25'erlik 4 pay da; Bayezid Han-ı Sani(II.Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han(I.Mahmut) Vakfı, Mahmud Han-ı Sani Bin Abdülhamit Han-Evvel(II.Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam(Murat Paşa) Vakfı'na aittir.

EMLAK KATILIM

- 1926 yılında Emlak ve Eytam Bankası adıyla kurulan banka, Türkiye Emlak Kredi Bankası, Tek Bank ve son olarak Türkiye Emlak Bankası olarak faaliyet göstermiştir.
- Sermayesinin %99,9'u Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ait olarak, Türkiye Emlak Katılım Bankası adıyla Şubat 2019'da yeniden açılmış ve Türkiye'de kamu sermayeli üçüncü kamu katılım bankası olmuştur.

Kaynak: TKBB 2021 Raporuna göre yazar tarafından oluşturulmuştur.

Günümüzde dünya bankacılığındaki payı giderek artan İslami esaslar doğrultusunda faaliyet gösteren katılım bankaları, faizsiz finansman yöntemleriyle birlikte atıl durumdaki fonların ekonomiye kazandırılması ve ekonomik gelişmeye destek olunması için faaliyetlerini sürdürmektedirler. Türkiye'de de katılım bankacılığı sektörü 2021 yıl sonu itibarıyla 717,3

milyar TL aktif büyüklüğe ulaşmış, bankacılık sektöründeki payı da %7,8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2.8: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı (Milyon TL,2017-2021)

	Toplam Aktifler	Değişim %	Sektörel Pay %
2017	160.136	20,5	4,9
2018	206.806	29,1	5,3
2019	284.459	37,5	6,3
2020	437.119	53,7	7,2
2021	717.338	64,1	7,8

Kaynak: TKBB 2021 Türkiye’de Katılım Bankacılığı El Kitabı’ndan alınmıştır.

Türkiye’de katılım bankacılığı sektörü, yurtiçi yurtdışı toplam şube sayılarını da 2021 yılında %4,5 arttırarak 1.311’e çıkarmıştır. Bankacılık sektöründeki şube sayıları içinde payını %12 ye çıkarmıştır ve sektör olarak gelişimine devam etmektedir.

Tablo 2.9: Katılım Bankaları Toplam Şube ve Personel Sayısı Gelişimi(2012-2021)

Yıllar	Şube Sayısı	Büyüme (%)	Personel Sayısı	Büyüme (%)
2012	828	21	15.356	11
2013	966	17	16.763	9
2014	990	2	16.270	(3,1)
2015	1.080	9	16.554	1,7
2016	959	(11,2)	14.467	(12,6)
2017	1.032	8	15.029	3,9
2018	1.122	8,7	15.654	4,2
2019	1.179	5,1	16.040	2,5
2020	1.255	6,4	16.849	5,0
2021	1.311	4,5	17.147	1,8

Kaynak: TKBB Katılım Bankaları 2021 raporundan alınmıştır.

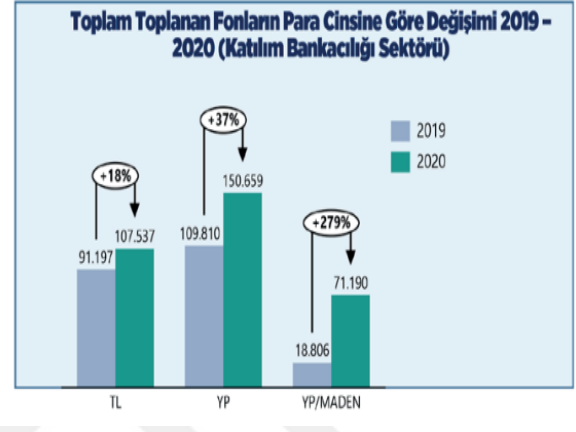
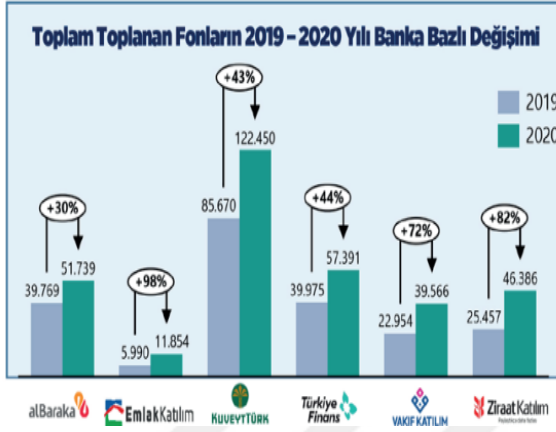
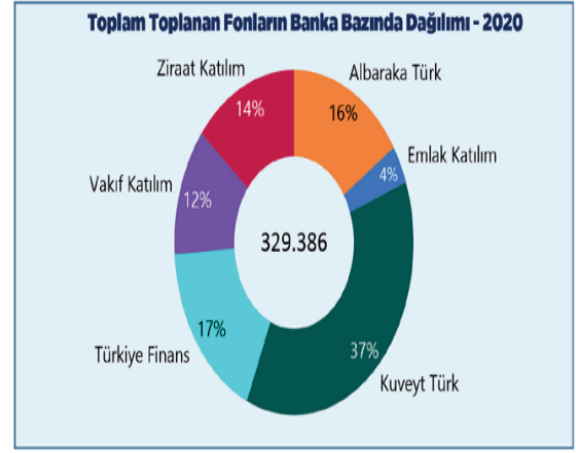
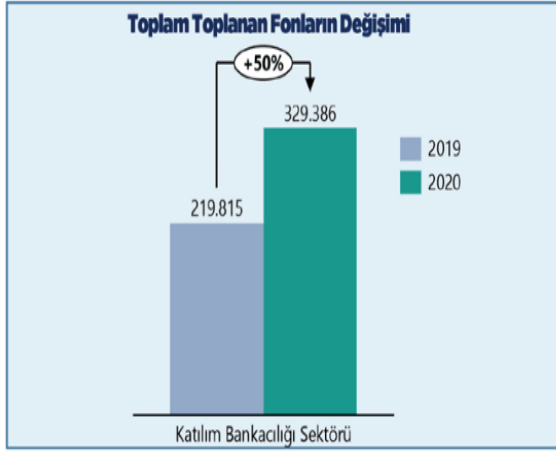
TKBB Türkiye’de Katılım Bankacılığı El Kitabı’na göre ‘‘Katılım bankalarının 2020 yılında 3,7 milyar TL olan net dönem kârı, 2021 yılında %47,1 oranında artarak 5,5 milyar TL olarak kaydedilmiştir. Öz kaynak toplamı ise %31,4’’lük bir artışla 31,3 milyar TL’ye yükselmiştir. Katılım bankacılığının 2025 pazar payı hedefi de %15 olarak belirlenmiştir’’.

Tablo 2.10: Katılım Bankalarının Başlıca Göstergeleri (Milyon TL, Aralık 2021)

FİNANSAL BAŞLIKLAR		KATILIM BANKALARI			BANKACILIK SEKTÖRÜ		
		Aralık 2020	Aralık 2021	2021/2020 (%)	Aralık 2020	Aralık 2021	2021/2020 (%)
TOPLANAN FONLAR **	TP	102.091	148.867	45,8	1.546.080	1.879.831	21,6
	YP-DÖVİZ	149.563	318.294	112,8	1.619.278	3.005.858	85,6
	YP-MADEN	69.751	89.257	28,0	289.720	417.086	44,0
	TOPLAM	321.405	556.418	73,1	3.455.314	5.303.348	53,5
KULLANDIRILAN FONLAR ***		240.147	369.353	53,8	3.674.877	5.044.485	37,3
TAKİPTEKİ ALACAKLAR (BRÜT)		8.713	11.225	28,8	152.560	160.104	4,9
TOPLAM AKTİF		437.146	717.338	64,1	6.106.442	9.215.458	50,9
ÖZ VARLIK		27.607	36.310	31,5	599.590	713.955	19,1
NET KÂR ****		3.658	5.468	49,5	57.305	92.952	62,2
PERSONEL SAYISI		16.848	17.147	1,8	203.223	202.136	-0,5
ŞUBE SAYISI	YURT İÇİ	1.250	1.307	4,6	11.113	11.023	-0,8
	YURT DIŞI	4	4	0,0	75	75	0,0
	TOPLAM	1.254	1.311	4,5	11.188	11.098	-0,8

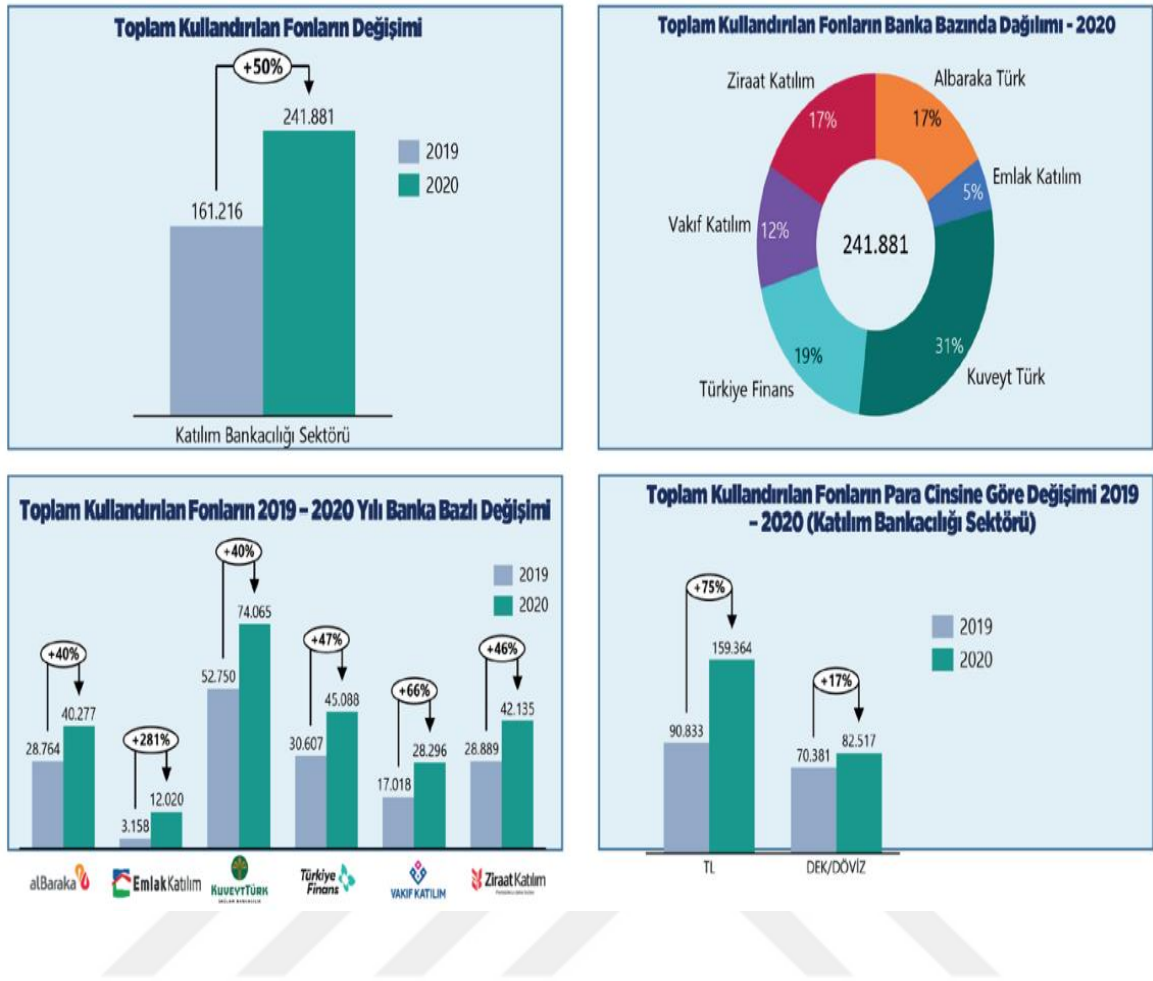
Kaynak: TKBB Katılım Bankaları 2021 raporundan alınmıştır.

Türkiye’de katılım bankacılığı sektöründe bankaların toplanan ve kullandırılan fonlarının detayları tablolarda gösterilmektedir.

Şekil 2.4: Toplanan Fonların 2019-2022 Banka Bazlı Mukayesesi (Milyon TL)

Kaynak: TKBB 2021 Türkiye’de Katılım Bankacılığı El Kitabı’ndan alınmıştır.

Şekil 2.5: Kullandırılan Fonların 2019-2020 Yılı Banka Bazlı Mukayesesi (Milyon TL)

Kaynak: TKBB 2021 Türkiye’de Katılım Bankacılığı El Kitabı’ndan alınmıştır.

2.8. İlgili Literatür

Katılım bankacılığı nezdinde literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Özellikle katılım bankacılığı ile mevduat bankacılığı karşılaştırması yapılan çalışmalara ve katılım bankacılığının sektördeki yerini araştıran çalışmalara rastlanmıştır. Yaptığım çalışmada katılım bankacılığı sektöründe kamu katılım bankalarının yeri araştırılmıştır. Bu minvalde, kamu katılım bankalarının Türkiye’de 6-7 yıllık gibi çok kısa bir geçmişe sahip yeni kuruluşlar olması sebebiyle literatürde bu konuyla ilgili çok az çalışmaya rastlanmıştır. Aşağıda kamu katılım bankacılığı ile ilgili literatüre yer verilmiştir.

Yanık ve Sümer (2017) çalışmasında bankacılık sektöründe kamu katılım bankalarının yerini belirlemek amacıyla Doğu Anadolu bölgesindeki bazı illerde çalışan personellere anket

uygulanmış ve çoğunlukla kamu katılım bankalarının bankacılık sektöründeki paylarının artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Akay (2018)'in “Katılım Bankacılığı Kamu Katılım Bankaları” adlı yüksek lisans tezinde kamu sermayeli bankaların sektöre girmesiyle katılım bankacılığındaki algı gelişimi araştırılmış ve kamu ile özel katılım bankalarına 15 soruluk bir anket uygulanmıştır. Anket yanıtlarına göre katılım bankasında çalışan bireylerin kamu katılım bankalarında çalışanlarla bakış açılarının benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2018)'in “Kamunun Katılım Bankacılığına Girmesinin Katılım Bankacılığına Olan Muhtemel Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde katılım bankacılığına kamu katılım bankalarının da dahil olmasıyla Türkiye ekonomisine olumlu ve olumsuz etkileri araştırılmış ve katılım bankalarındaki yöneticilere açık uçlu 5 soru sorulmuştur. Bunun neticesinde kamu katılım bankalarının devlet kurumuna bağlı olması sebebiyle müşteriler açısından güven duyulmasına sebep olarak avantaj yarattığı, bankacılık sektöründe kamu katılım bankalarının payının 2023 yılına kadar %10-15 seviyelerine ulaşabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Güney (2018)'in “Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulamaları ve Kamunun Katılım Bankacılığındaki Rolü ve Girişiminin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde kamu sektörünün katılım bankacılığına girmesinin nedenleri incelenmiş ve kamunun sektöre dahil olmasının İslami bankacılığının gelişmesinde katkılarının olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Batır (2019) çalışmasında, CAMELS değerlendirme sistemi ile özel ve kamu katılım bankaları mukayeseli olarak incelenmiş ve “Kamu katılım bankalarının CAMELS sistemini oluşturan bazı kalemlerde sektör altında nota sahip olmasına rağmen ortalama CAMELS reytinginde sektörün üzerinde bir puana sahip olduğu görülmüştür.” sonucuna ulaşılmıştır.

3.BÖLÜM

3. KAMU KATILIM BANKACILIĞI

Bu bölümde katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren kamu katılım bankaları detaylı olarak incelenecektir. Ayrıca kamu katılım bankalarının katılım bankacılığı sektöründeki payları, sektöre etkileri ve beklentileri irdelenecektir.

3.1. Kamunun Katılım Bankacılığı Sektörüne Girmesini Gerektiren Nedenler

Katılım bankacılığı, bankacılık sektöründe 1980’li yıllardan beri varlığını sürdürmüş ve kamu tarafından katılım bankalarının yaygınlaşmasını sağlamak için sadece özel sektör kamu katılım bankaları desteklenmiştir. Zamanla devletin de İslami Finans alanında faaliyet göstermesi gereken bir kurum olduğu görüşü ortaya çıkmış, temeli mal/hizmet karşılığı ödeme olan bu yeni nesil ticarete dayalı bankacılık sisteminde, ekonomik kalkınma ve sektörün gelişimini sağlamak, yaygınlaşmasını hızlandırmak için kamu sektörünün katılım bankacılığı sektörüne girmesi zaruri ihtiyaç olarak görülmüştür. Bu gelişmeler sonucunda katılım bankacılığı artık bir devlet politikası halini almıştır(Şahin, 2006:38).

24 Ocak Kararlarının ardından oluşması beklenen dışa açık ekonomik modelin etkisiyle katılım bankacılığının temellerinin atıldığı ‘Özel Finans Kurumları’ kurulmaya başlanmıştır. Bu yeni anlayışın temel amacı, ekonomik sisteme dahil olmayan yastık altındaki mali değerleri faizsiz finansman çerçevesinde ekonomiye dahil etmektir. Devletin bu sektöre el atmasının bir diğer nedeni de bankacılık sektöründe finansal derinlik oluşturup, ekonomik istikrarın sürekliliğini sağlamaktır. Bankacılık sektörünün kırılgan bir yapıda olması nedeniyle yaşanılacak kriz, bankaların batması vb. olayların sektörün gidişatını ve ekonomik sistemi olumsuz etkilememesi için devletin sektörde olması gerekliliği görüşü hakim olmuştur(Micco vd, 2004:27-28).

Türkiye’de kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesinin temel amaçlarını, bankacılık sektöründe katılım bankacılığının payının artırılması ve Türkiye’nin finans merkezi olarak akla gelen ilk ülke olması şeklinde söylemek mümkündür. Dünyada hızla

gelişen ve büyüyen sektör olan İslami finans sektöründe, mevcut durumda sadece %5’lik bir paya sahip olunması sektörün henüz yolun başında ve kat edecek çok yolu olduğunu göstermektedir. İşte bu gelişimi sağlamak ve genel manada ülke ekonomisine, özelde ise finans piyasalarına katkı sağlamak adına kamunun gücüne ihtiyaç duyulmaktadır(Babacan, (2018/c).

Türkiye’yi finans merkezi yapma fikrini gerçeğe dönüştürmek için ilk adımlar 2016 yılında atılmıştır. Resmi Gazete ’de yayımlanan genelgede İstanbul, dünyanın 17. Avrupa’nın ise 6. büyük ekonomisi olduğu vurgulanmıştır. Yapılan yatırımlar ve yenilikler neticesinde kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesi ve İslami finans ürünlerinin de çeşitlendirilmesiyle, İstanbul’un finans sektörünün merkezi haline geldiği belirtilmiştir. Dünya Bankası’nın İslami finans araştırmaları konusunda Amerika Birleşik Devletleri dışında ilk ve tek merkezini İstanbul’da kurmuştur(Kaan, 2017:27). Bu gelişmeler sonucunda katılım bankacılığı sektöründe yelpaze genişlemeye başlamış, ülkemiz İslami finans konusunda baş aktör olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir(RG, 2018/a).

3.2. Türkiye’de Kamu Katılım Bankacılığı Oluşumu ve Kuruluş Süreci

İslami esaslara göre yönetilen devletlerde faiz yasaklanmış ve faizle işlem yapılmayıp, ticari usuller neticesinde alış satış işlemlerinin tamamlanarak karşılıklı mal değiş tokuşu yoluna gidilmiştir. Devletler için, iktisadi ve sosyal hayatta var olup ticarete aktif rol oynamak kaçınılmazdır. Kamu bankaları aracılığıyla ülkemizde gerçekleşen ticarete aktif rol alan devlet, faizsiz finans sistemini de desteklemekte ve önemsemektedir. Çünkü faizsiz bankacılık sistemi, hem toplumun manevi yapısına uygun şekilde ticari hayata hizmet etmek hem de ticarete kayıp kaçakları önlemek, kayıt altına almak adına önemli bir sektördür (Eryarsoy, 1979: 41-46).

Türkiye’de de zamanla İslami Finans yaygınlaşmış ve günümüzde katılım bankacılığı sisteminin temelini oluşturan İslami Finans, Türkiye’de 1980’li yıllarda gelişim göstermeye başlamakla birlikte ilk yapılanması 1983 yılından itibaren ‘Özel Finans Kurumları’ şeklinde olmuştur. Devletin kalkınmaya önem verdiği bu yıllarda ekonominin tıkanıklığına çare olmak, özel sektörden kaynaklana sorunlar neticesinde sektöre müdahale zorunluluk arz

etmektedir. Bu yüzden kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesi zaruri ihtiyaç olarak görülmektedir(Saybaşı, 1986:5).

2005'ten itibaren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu gereği 'Katılım Bankası' adını almışlar ve bu şekilde işlemlerine devam etmişlerdir. Devlet, özel sektörü desteklemek adına katılım bankacılığına önem vermesi ve sektörün gelişiminin daha sağlam temellere dayandırılarak ilerleyebilmesi için bazı adımlar atmıştır. Bunlardan biri de katılım bankacılığının öncelikli dönüşüm programına alınması olarak söylenebilmektedir ve bir sonraki bölümde detaylı olarak anlatılacaktır.

3.2.1. Kamu Katılım Bankacılığının Öncelikli Dönüşüm Programına Alınması

Bu bölümde ele alacağımız kamu katılım bankacılığının öncelikli dönüşüm programına alınmasının temeli, 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'na dayanmaktadır. Bu planda katılım bankacılığı ile alakalı olarak yer alan politikalardan en dikkat çekici olanı, Onuncu Plan'da yer alan 'Türk katılım bankacılığının, küresel finans pazarından daha fazla pay alması sağlanacaktır.' şeklinde yer alan ifadeye istinaden kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesi ve destek vermesine ilişkin Hazinesinin desteklediği bir kamu katılım bankasının kurulmasına yönelik alınan karardır. Bu karar doğrultusunda önce sermayesi Hazineye ait olan Ziraat Katılım Bankası kurulacak ardından sermayesinin tamamı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait ve ikinci kamu katılım bankası olacak olan Vakıf Katılım Bankası kurulacaktır(Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2013).

Ayrıca faizsiz finans sistemiyle ilgili hedeflenen geliştirmelerde; etkin bir işleyiş yapısına bürünmesi, yeni piyasa ve finansal ürünlerin geliştirilmesi, kurumsal yatırımcı tabanının genişletilmesi, internet ve mobil bankacılığın yaygınlaştırılması, ödeme sistemlerini güçlendirilmesi ve son olarak da faizsiz finansman araçlarının geliştirilmesi yer almaktadır(Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2013).

3.2.2. Ziraat Katılım Bankasının Kurulması

Öncelikli dönüşüm programına alınarak detaylarıyla sinyalleri verilen katılım bankacılığı sektörüne kamunun dahil olması, Ziraat Katılım Bankası ile olmuştur. Türkiye'de

ilk kamu sermayeli kamu katılım bankası unvanını alan Ziraat Katılım Bankası 675 milyon TL sermaye ile 2014’te kurulmuş ve 2015 yılında faaliyet izni alarak katılım bankacılığı sektöründe hizmet vermeye başlamıştır. 2022 yılında yönetim kurulu kararı ile sermayesini 2 milyar 650 milyon TL’ye çıkarmıştır. Güncel sermaye dağılımı ve pay sahipleri tabloda gösterilmiştir (Ziraat Katılım, 2022/a).

Tablo 3.1: Ziraat Katılım Bankası Sermaye Dağılımı

Ad Soyad / Ticari Unvanı	Pay	Pay	Pay
	Tutarı (TL)	Oranları	Adedi
T.C.Ziraat Bankası A.Ş.	2.649.999.996	99,99999984	2.649.999.996
Türkiye Sigorta A.Ş.	1	0,00000004	1
Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş.	1	0,00000004	1
Ziraat Teknoloji A.Ş.	1	0,00000004	1
Ziraat Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	1	0,00000004	1
Toplam	2.650.000.000	100	2.650.000.000

Kaynak: Ziraat Katılım Esas Sözleşmesi’nden alınmıştır. (2022)

Tablo 3.2: Ziraat Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler

KATILIM BANKALARININ BAŞLICA FİNANSAL RAKAMLARI (Milyon TL)					
	ZİRAAT KATILIM		GENEL TOPLAM	GENEL TOPLAM	
FİNANSAL BAŞLIKLAR	Eylül 2021	Aralık 2020 Dönemine Göre Değişim (%)	Eylül 2021	Aralık 2020	Aralık 2020 Dönemine Göre Değişim (%)
TOPLANAN FONLAR -TL	26.970.445	8%	131.395.665	107.234.176	23%
TOPLANAN FONLAR -YP	30.461.885	42%	273.120.494	221.572.539	23%
TOPLANAN FONLAR -TOPLAM	57.432.330	24%	404.516.159	328.806.715	23%
KULLANDIRILAN FONLAR-TL	33.087.882	9%	170.691.810	171.003.516	0%
KULLANDIRILAN FONLAR-YP	19.470.558	50%	127.761.346	84.588.888	51%
KULLANDIRILAN FONLAR-TOPLAM	52.558.440	21%	298.453.156	255.592.404	17%
TAKİPTEKİ ALACAKLAR (BRÜT)	1.567.000	33%	10.308.000	9.356.000	10%
TAKİPTEKİ ALACAKLAR (BRÜT) / KULLANDIRILAN FONLAR	3,0%	9%	3,5%	3,7%	-
TOPLAM AKTİF	76.435.446	27%	530.689.561	436.711.737	22%
ÖZKAYNAKLAR	3.988.912	7%	33.080.716	26.274.832	26%
NET KÂR**	306.007	-52%	3.102.108	1.658.390	87%
PERSONEL SAYISI	1.453	15%	17.198	16.838	2%
ŞUBE SAYISI	113	8%	1.291	1.254	3%

* Finansal Kiralama Alacakları ve Reeskontlar dahildir, Sorunlu Alacaklar hariçtir.

** Net Kar rakamı, geçen yılın aynı dönemine göre mukayese edilmiştir.

Kaynak: TKBB(2021/a) Banka Mukayese Raporundan alınmıştır.

Tabloda, 2021 yılı Eylül ayı ve 2020 Aralık ayı verileri mukayeseli olarak gösterilmektedir. Genel toplam, Türkiye’deki tüm kamu ve özel katılım bankalarının toplam rakamlarını göstermektedir. 530,6 milyar TL aktif büyüklüğe sahip katılım bankacılığı sektöründe Ziraat Katılım Bankası 76,4 milyar TL aktif büyüklük ile katılım bankacılığı sektörü içindeki payı %14,40 olarak gerçekleşmiştir. Eylül 2021 gerçekleştirmelerine göre 306 milyon TL kar elde etmiş, katılım bankalarının toplam karı içindeki payı da %9,8 olarak gerçekleşmiştir. Toplanan toplam fonlar Aralık 2020’ye göre %24 artış göstererek 57 milyar 432 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Katılım bankacılığı sektörünün toplanan toplam fon gerçekleşmesi 404,5 milyar TL olmuş ve Ziraat Katılımın toplanan fonlar toplamı içindeki payı %14,1 olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Eylül 2021 itibariyle 113 şube ve 1,453 personel ile çalışmaktadır.

Tablo 3.3: Ziraat Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu

ZİRAAT KATILIM BANKASI A.Ş. ÖZET BİLANÇOSU (BİN TL)			
Cari Dönem 1 Ocak- 31 Aralık 2021			
	TP	YP	Toplam
I.Finansal Varlıklar (Net)	7.906.952	21.137.037	29.043.989
II. İtfa edilmiş maliyeti ile ölçülen finansal varlıklar (Net)	36.662.193	31.065.684	67.727.877
III. Satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıklar (Net)	307.881	-	307.881
IV. Ortaklık Yatırımları	100	-	100
V. Maddi duran varlıklar (Net)	301.045	874	301.919
VI. Maddi olmayan duran varlıklar (Net)	223.839	-	223.839
VII. Yatırım amaçlı gayrimenkuller (Net)	-	-	-
VIII. Cari vergi varlığı	-	-	-
IX. Ertelenmiş vergi varlığı	301.329	-	301.329
X. Diğer Aktifler	347.531	58.127	405.658
AKTİF TOPLAMI	46.050.870	52.261.722	98.312.592

Kaynak: TKBB (2021/a) Raporundan alınmıştır.

2021 dönem sonu güncel verilerine göre Ziraat Katılım, 98 milyar 312 milyon 592 bin TL aktif büyüklüğe ulaşmıştır.

3.2.3. Vakıf Katılım Bankasının Kurulması

Vakıf kültürünü ve eserlerini yaşatmak, kamunun gücünü de arkasına alarak katılım bankacılığına yeni bir soluk getirmek için 25.06.2015 tarihinde 805 milyon TL ödenmiş sermaye ile kurulmuş ve 17.02.2022 tarihinde faaliyet izni alarak bankacılık işlemlerine başlamıştır. Katılım bankacılığının en geç üyelerinden olan Vakıf Katılım, sermayedarı olduğu Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün amaç ve hedefleri doğrultusunda vakıf kültürü ile faizsiz bankacılık ilkelerini bir araya getirip topluma fayda sağlamak, kültür ve turizm faaliyetlerine destek vermek gibi sosyal görevleri de bulunmaktadır.

Vakıf Katılım Bankası'nın tüm sermayesi Vakıflar Genel Müdürlüğü ve onun idare ettiği vakıflara aittir. %99'u Vakıflar Genel Müdürlüğü geriye kalan %1'lik kısım da 4 eşit pay şeklinde; %0.25'i II. Bayezit Vakfı, %0.25'i I. Mahmut Vakfı, %0.25'i II. Mahmut Vakfı, %0.25'i Murat Paşa Vakfı'na aittir. Daha önce Başbakanlık'a bağlıyken 2018 yılında yayımlanan kararname ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sermayesiyle faaliyetlerini sürdüren Vakıf Katılım, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda Vakıf Katılımın kuruluş sermaye yapısı gösterilmektedir.

Tablo 3.4: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Kuruluş Sermaye Yapısı

Hissedar	Pay Tutarı (TL)	Pay Oranı (%)
T.C. Başkanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü	796.950.000	99,00%
Bayezid Hanı-ı Sani (II.Bayezit) Vakfı	2.012.500	0,25%
Mahmud Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı	2.012.500	0,25%
Mahmud Han-ı Sani Bin Abdülhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı	2.012.500	0,25%
Murat Paşa bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı	2.012.500	0,25%
Toplam	805.000.000	100%

Kaynak: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 2015 Faaliyet Raporu

Vakıf Katılım 2022 yılı şubat ayında sermaye artırımına giderek, 805 milyon TL olan kuruluş sermayesini 9 milyar 635 milyon TL'ye çıkarmıştır. Böylelikle hem bankacılık sektöründeki bankalar arasında ödenmiş sermaye tutarında rekabetçi bir konuma gelmiş hem de katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren tüm katılım bankaları arasında ödenmiş sermayesi en yüksek kamu katılım bankası olmuştur.

Tablo 3.5: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Sermaye Ş. Sermaye Yapısı (2022)

Hissedar	Pay Tutarı (TL)	Pay Oranı (%)
Vakıflar Genel Müdürlüğünün İdare ve Temsil Ettiği Mazbut Vakıflar	9.538.650.000	99,00%
Bayezid Hanı-ı Sani (II.Bayezit) Vakfı	24.087.500	0,25%

Mahmud Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı	24.087.500	0,25%
Mahmud Han-ı Sani Bin Abdülhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı	24.087.500	0,25%
Murad Paşa bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı	24.087.500	0,25%
Toplam	9.635.000.000	100%

Kaynak: Vakıf Katılım A.Ş. Ortaklık Yapısı (2022)

Tablo 3.6: Vakıf Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler

KATILIM BANKALARININ BAŞLICA FİNANSAL RAKAMLARI (MİLYON TL)						EYLÜL 2021	
	Vakıf Katılım			Genel Toplam		Genel Toplam	
Finansal Başlıklar	Eylül 2021	Aralık dönemine göre değişim (%)	2020	Eylül 2021	Aralık 2020	Aralık dönemine göre değişim (%)	2020
Toplanan Fonlar-Toplam	50.416.438	27%		404.516.159	328.806.715	23%	
Kullandırılan Fonlar -Toplam	38.618.455	31%		298.453.156	255.592.404	17%	
Takipteki Alacaklar (Brüt)	812.000	8%		10.308.000	9.356.000	10%	
Takipteki Alacaklar (Brüt)/ Kullandırılan Fonlar	2,1%	-18%		3,5%	3,7%	-	
Toplam Aktif	73.215.553	38%		530.689.561	436.711.737	22%	
Öz Kaynaklar	8.111.913	69%		33.080.716	26.274.832	26%	
Net Kar **	802.468	20%		3.102.108	1.658.390	87%	
Personel Sayısı	1.803	10%		17.198	16.838	2%	
Şube Sayısı	125	8%		1.291	1.254	3%	

*Finansal kiralama alacakları ve reeskontlar dahildir. Sorunlu alacaklar hariçtir.

**Net kar rakamı geçen yılın aynı dönemine göre mukayese edilmiştir.

Kaynak: TKBB(2021/b) Banka Mukayese Raporundan alınmıştır.

Katılım bankacılığı sektörünün genel toplam rakamlarının mukayeseli olarak gösterildiği Eylül 2021 tarihine ait tabloda, Vakıf Katılımın aktif büyüklüğü 73,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, katılım bankacılığı sektörü toplam aktif büyüklüğü ile kıyaslandığında Vakıf Katılımın sektördeki payı %13,7’lik bir kısmı oluşturmaktadır. Aynı dönemde elde ettiği 802,4 milyon TL net kar ile, katılım bankaları toplam karında %25,8 gibi büyük bir paya sahiptir. Toplanan fonlar kalemine bakıldığında 50,4 milyar TL’lik bir gerçekleşme ile, toplanan fonlar genel toplamında %12,4’lük bir pay elde etmiştir. Vakıf Katılım 2021 Eylül ayı itibariyle 125 şube ve 1,803 personel ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 3.7: Vakıf Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu

VAKIF KATILIM BANKASI A.Ş. ÖZET BİLANÇOSU (BİN TL)			
Cari Dönem 1 Ocak- 31 Aralık 2021			
	TP	YP	Toplam
I.Finansal Varlıklar (Net)	8.111.577	34.353.162	42.464.739
II. İtfa edilmiş maliyeti ile ölçülen finansal varlıklar (Net)	25.537.584	31.441.107	56.978.691
III. Satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıklar (Net)	15.995	-	15.995
IV. Ortaklık Yatırımları	7.574	-	7.574
V. Maddi duran varlıklar (Net)	508.711	-	508.711
VI. Maddi olmayan duran varlıklar (Net)	22.129	-	22.129
VII. Yatırım amaçlı gayrimenkuller (Net)	-	-	-
VIII. Cari vergi varlığı	-	-	-
IX. Ertelenmiş vergi varlığı	198.020	-	198.020
X. Diğer Aktifler	502.336	58.891	561.227
AKTİF TOPLAMI	34.903.926	65.853.160	100.757.086

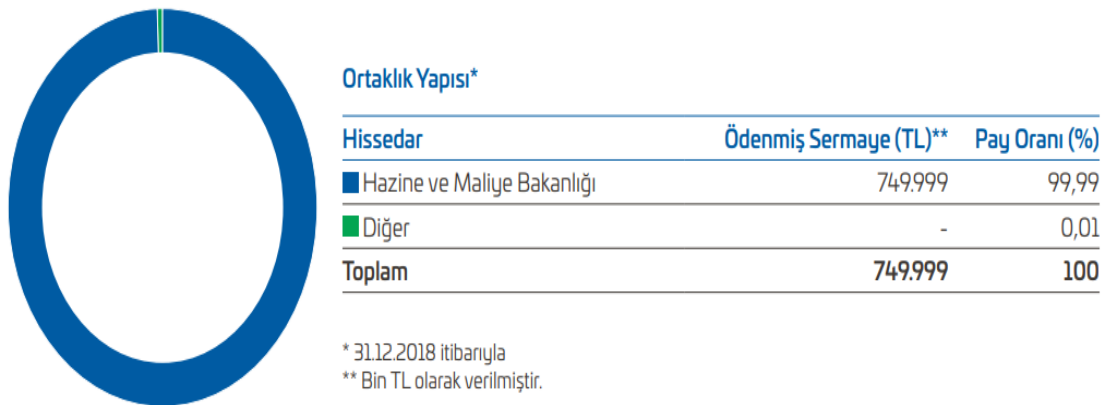
Kaynak: TKBB (2021/b) Raporundan alınmıştır.

2021 yıl sonu güncel verilere göre Vakıf Katılım Bankası’nın aktif büyüklüğü 100 milyar 757 milyon 86 bin TL’ye ulaşmıştır.

3.2.4. Türkiye Emlak Katılım Bankasının Kurulması

Emlak ve Eytam Bankası adıyla ülkenin imar ve istihdamına katkı sağlamak, inşaat projelerine destek olmak adına 1926 yılında bankacılık faaliyetlerine başlamıştır. Yıllar içinde değişen konjonktürle birlikte faaliyet konularını ve ismini değiştirmiş ve sırasıyla, Türkiye Emlak Kredi Bankası ve Türkiye Emlak Bankası isimlerini almıştır.

Emlak Katılım Bankası adıyla 2018 yılında katılım bankacılığı sektöründe hizmet vermesi kararlaştırılmıştır. Türkiye'nin en genç katılım bankası unvanına da sahip olan Emlak Katılım, 2019 yılında faaliyet izni alarak katılım bankacılığı işlemlerine başlamıştır. Katılım bankacılığı sektörüne, üçüncü ve şu ana kadarki son kamu katılım bankası olarak katılan ve 750 milyon TL ödenmiş sermaye ile kurulan Emlak Katılımın sermayesinin %99,9'u Hazine ve Maliye Bakanlığı'na ait olup, %0,01'lik kısım da temsili olarak diğer ortaklara aittir.

Şekil 3.1: Emlak Katılım Ortaklık Yapısı

Kaynak: Emlak Katılım 2018 faaliyet raporundan alınmıştır.

Emlak Katılım Bankası'nın 2022 yılı mevcut ödenmiş sermayesi, 1 milyar 26 milyon 915 bin TL'dir.

Tablo 3.8: Emlak Katılım Eylül 2021 Finansal Veriler

KATILIM BANKALARININ BAŞLICA FİNANSAL RAKAMLARI (MİLYON TL)						EYLÜL 2021	
	Emlak Katılım			Genel Toplam		Genel Toplam	
Finansal Başlıklar	Eylül 2021	Aralık dönemine göre değişim (%)	2020 göre	Eylül 2021	Aralık 2020	Aralık dönemine göre değişim (%)	2020 göre
Toplanan Fonlar-Toplam	16.453.765	41%		404.516.159	328.806.715	23%	
Kullandırılan Fonlar -Toplam	15.156.201	11%		298.453.156	255.592.404	17%	
Takipteki Alacaklar (Brüt)	178.000	3%		10.308.000	9.356.000	10%	
Takipteki Alacaklar (Brüt)/ Kullandırılan Fonlar	1,2%	-8%		3,5%	3,7%	-	
Toplam Aktif	25.511.723	25%		530.689.561	436.711.737	22%	
Öz Kaynaklar	1.598.633	671%		33.080.716	26.274.832	26%	
Net Kar **	50.945	-37%		3.102.108	1.658.390	87%	
Personel Sayısı	1.021	25%		17.198	16.838	2%	
Şube Sayısı	65	30%		1.291	1.254	3%	

*Finansal kiralama alacakları ve reeskontlar dahildir. Sorunlu alacaklar hariçtir.

**Net kar rakamı geçen yılın aynı dönemine göre mukayese edilmiştir.

Kaynak: TKBB(2021/c) Banka Mukayese Raporundan alınmıştır.

Tabloda görüldüğü üzere Eylül 2021 verilerine göre Emlak Katılım, 25,5 milyar TL aktif toplam elde etmiştir. Bu kazanımın katılım bankacılığı aktif toplamı içindeki payı ise %4,8’dir. Aynı dönemde elde ettiği 50,9 milyonluk net kar, sektördeki genel toplam net kar payının %1,6’sını oluşturmaktadır. Toplanan fonlar bir önceki yılın aynı ayındaki rakamlara göre %41 seviyesinde artmış ve 16,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu gerçekleşmenin katılım bankacılığı sektörüne yansması olarak genel toplamdaki payı %4’lük bir kısma

tekabül etmektedir. Emlak Katılım Bankası 2021 eylül ayı itibariyle 65 şube, 1,021 personel ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 3.9: Emlak Katılım Bankası 2021 Özet Bilançosu

Milyon TL	2021	2020
Toplam Aktifler	38.760	20.390
Likit Aktifler ve Bankalar	7.768	3.177
Özkaynaklar	1.728	1.539
Kar Payı Gelirleri	2.329	1000
Kar Payı Giderleri	1.797	628
Vergi Öncesi Kar	188	104
Net Dönem Kar- Zarar	143	81

Kaynak: Emlak Katılım Bankası 2021 Faaliyet Raporundan alınmıştır.

Emlak Katılımın 2021 yıl sonu toplam aktif büyüklüğü, 38 milyar 760 milyon TL'ye yükselmiştir.

3.3. Türkiye'deki Katılım Bankacılığının ve Kamu Katılım Bankalarının Sektör Hedefleri

Katılım bankacılığı sektörü, daha önce de ifade edildiği gibi temelde finansal sisteme dahil edilemeyen atıl fonların reel sektöre aktarılarak piyasaya dahil edebilmek, gelir dağılımının düzelmesine katkı sağlamak, kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmasını sağlamak ve istihdamı artırmak gibi görevleri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra katılım bankaları, zamanla bankacılık sisteminin gelişmesi ve yenilenmesinde daha fazla pay sahibi olmak gibi kendilerine önemli hedefler de koymuşlardır.

Türkiye'de uygulanmakta olan mevcut politika ve düzenlemeler katılım bankacılığı sektörüne ivme kazandırmış, kamu sermayesinin de sisteme dahil olmasıyla başta ürün ve hizmet çeşitliliği olmak üzere birçok alanda gelişmeler yaşanmıştır. Öncelikli hedefleri, yeni müşteri kazanımı sağlanarak katılım bankacılığı yelpazesinin genişletilebilmesi olan katılım

bankalarında, katılım bankacılığı sektörünün doğru bir şekilde piyasaya anlatılabilmesi yeni müşteri kazanımı için önem arz etmektedir. Bu kazanımları kolaylaştırabilmek adına, güncel teknolojik gelişmeleri de yakından takip eden katılım bankalarında mobil ve internet bankacılığı üzerinden görüntülü görüşme yoluyla hesap açılışının sağlanması, sınırsız bankacılık mottosuyla banka şubesinden yapılabilecek birçok işlemin mobil veya internet şubelerden yapılabilmesi sektörün gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Son olarak ülkemizde şu anda kuruluş aşamasında olan, bankacılık ve katılım bankacılığı sektörünün geleceği için önemli katkıları olacağına inanılan İstanbul Finans Merkezi'nin faaliyete geçmesi ile ülkemizin dünyadaki sayılı finans merkezleri arasında yer alabilmesi hedeflenmektedir. Kurulacak sağlam mevzuat altyapısı ile nitelikli ve vasıflı iş gücünün birleştirilip, piyasa ihtiyaçlarına çözüm sunabilecek alternatif yeni ürün ve hizmetlerin sektöre kazandırılması ile birlikte yeni bir büyüme ivmesi yakalayacağı beklenmektedir(TKBB,2021).

Tablo 3.10: Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi ve Sektör İçindeki Payı (Milyon TL)(2017-2021)

	Toplam Aktifler	Değişim (%)	Sektörel Pay (%)
2017	160.136	20,5	4,9
2018	206.806	29,1	5,3
2019	284.459	37,5	6,3
2020	437.119	53,7	7,2
2021	717.338	64,1	7,8

Kaynak: TKBB, 2021

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere katılım bankalarının toplam aktif büyüklüğü gelişimine bakıldığında yıllar itibariyle sürekli ve düzenli olarak bankacılık sektöründeki payını arttırmıştır. 2017 yılından itibaren sürekli olarak, bir önceki yıl artış oranından daha fazla artış gösteren katılım bankacılığı sektöründeki bu pay artışında en büyük etken, şüphesiz ki katılım bankacılığı sektörüne 2015 ve 2016 yıllarında iki, 2019 yılında da bir kamu sermayeli katılım bankasının dahil olması olarak söylenebilir. 2021 yıl sonu aktif gelişim verilerine bakıldığında, katılım bankacılığının toplam bankacılık sektörü içindeki payı %7,8 olarak ölçülmektedir. TKBB 2021 raporunda, katılım bankacılığının bankacılık sektörü

içindeki pazar payını 2025 yılında %15 seviyesine çıkarma ve ülkemizin bu alanda bölgenin en büyük, dünyanın da sayılı merkezleri arasında yer alabilmesinin sağlanması öncelikli hedeflerinden olduğu açıklanmıştır(TKBB,2021).

Karşılaştırma rakamlarından da görüldüğü üzere katılım bankacılığı sektörünün bankacılık sektörü içindeki payı azımsanamayacak niteliktedir. Ancak büyüme açısından yolun çok başında ve gelişime açık genç bir bankacılık sistemi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

3.4. Katılım Bankacılığı Sektöründe Kamu Katılım Bankalarının Payı

Bu bölümde katılım bankacılığı sektöründe kamu katılım bankalarının payı detaylı olarak incelenecektir. Mevcut durumda %7,8 olan katılım bankacılığı sektör payının, TKBB tarafından 2025 yılında %15 pazar payı hedefiyle yola çıkıldığı katılım bankacılığı sektöründe şüphesiz ki bu yükseliş ve gelişim için kamunun gücüne ihtiyaç vardır. Aşağıdaki tablolarda da kamunun, katılım bankacılığı sektörü ve gelişimi için ne kadar önemli bir yeri olduğu açıkça görülmektedir. 2015'ten itibaren katılım bankacılığı sektöründe, kamu sermayesinin katılım bankacılığı sektörüne aktarılması adımları Ziraat Katılım ile başlamıştır. Vakıf Katılım(2016) ve Emlak Katılım(2019) Bankasının faaliyete geçmesiyle birlikte sektördeki kamu sermaye payı artmıştır. Kamu sermayesi dahil olduktan sonra gelişimine hız veren katılım bankacılığı sektöründe, üç kamu sermayeli katılım bankası günümüzde de faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Tablo 3.11: Katılım Bankacılığı ile Kamu Katılım Bankaları Karşılaştırması

Finansal Başlık	Katılım Bankaları (Bin TL)	Kamu Katılım Bankaları (Bin TL)	Yüzdelik Oran (Kamu/Toplam)
Toplanan Fonlar (Toplam)	404.516.159	124.302.533	%30,72
Aktif (Toplam)	530.689.561	175.162.722	%33,00
Net Kar (Toplam)	3.102.108	1.159.420	%37,37

Kaynak: TKBB, Eylül 2021 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kamu katılım bankalarının katılım bankacılığı sektöründeki yerini rakamsal olarak destekleyerek daha net ifade edebilmek için TKBB Eylül 2021 verileri göz önüne alınmıştır. Bu verilere göre katılım bankacılığı sektörünün toplam aktif büyüklüğü 530 milyar 689

milyon TL, üç kamu katılım bankasının aynı dönemdeki toplam aktif büyüklüğü de 175 milyar 162 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Kamu katılım bankalarının kuruluşları daha çok yeni olmasına rağmen (en eski kamu katılım bankası olan Ziraat Katılım 7 yıldır faaliyet göstermekte) toplam aktif büyüklükteki payları toplamı %33 olarak gerçekleşmiştir. Net kar rakamlarına baktığımızda 3 milyar 102 milyon TL’lik katılım bankacılığı sektör net karının, 1 milyar 159 milyon TL ile %37,37’si kamu katılım bankalarına aittir. Toplanan fonlara baktığımızda, 404 milyar 516 milyon TL’lik katılım bankaları toplam fon toplama havuzunda kamu bankalarının payı, 124 milyar 302 milyon TL ile %30,7’dir. Yeni yeni ortaya çıkan ve gelişimini de sürdürmeye devam eden kamu katılım bankalarının bu kadar kısa zamanda sektörde etkili bir yere gelmeleri, önemsenmeyecek nitelikte değildir. Şüphesiz ki bu veriler bize, önümüzdeki süreçte kamu katılım bankalarının sektöre yön verip katılım bankacılığında başrol oynayacaklarının sinyalini vermektedir.

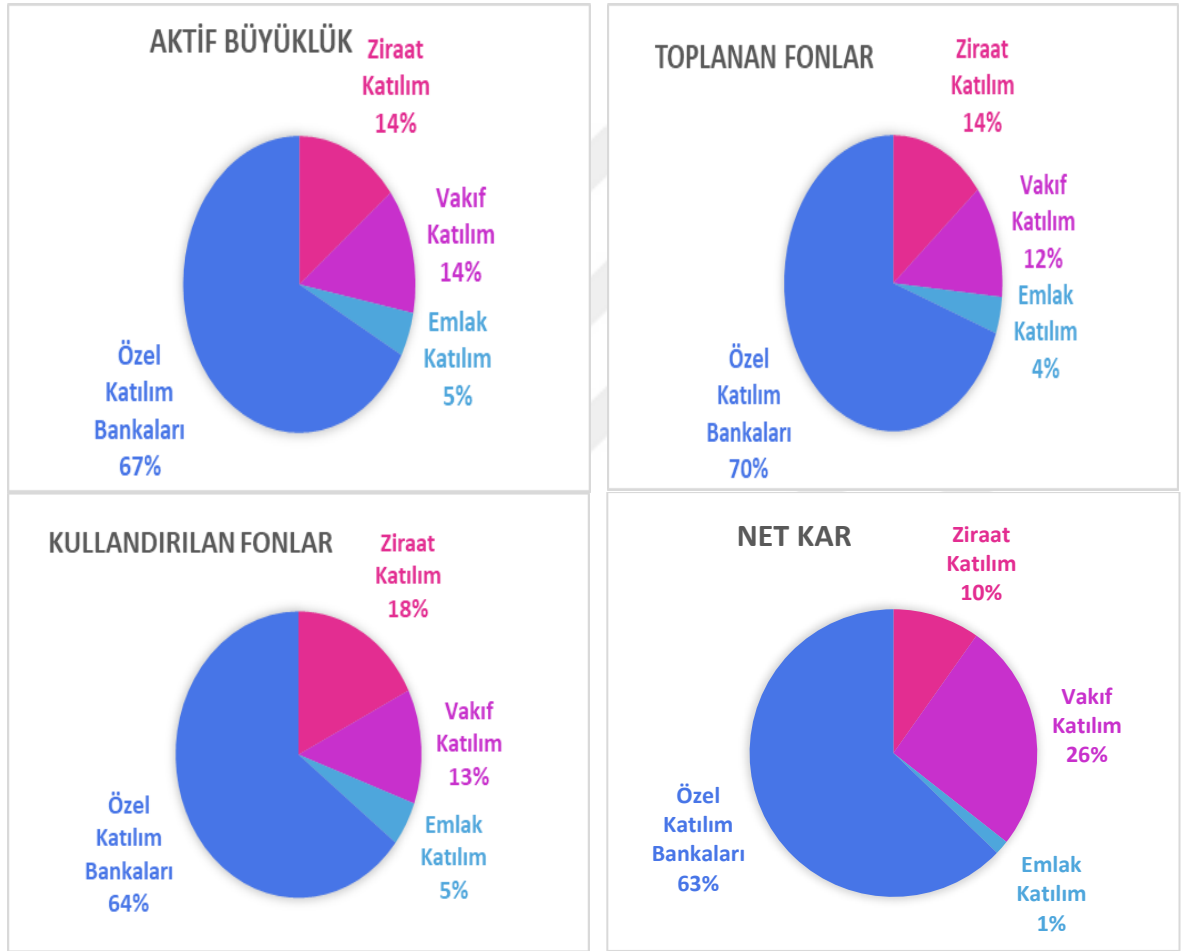
Tablo 3.12: Bankacılık Sektöründeki Katılım ve Kamu Katılım Bankacılığının Karşılaştırılması

Finansal Kalemler (Toplam)	Bankacılık Sektörü (Milyon TL)	Katılım Bankacılığı (Milyon TL)	Katılım Bankacılığının Sektördeki Payı	Kamu Katılım Bankaları	Kamu Katılım Bankalarının Katılım Bankacılığındaki Payı
Toplanan Fonlar	5.303.348	556.418	%10,49	178.222	%32,03
Kullandırılan Fonlar	5.044.485	369.353	%7,32	136.582	%36,97
Aktif Büyüklük	9.215.458	717.338	%7,78	237.830	%33,15
Net Kar	92.952	5.468	%5,88	1.941	%35,49

Kaynak: TCMB, EVDS 2022 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Güncel veriler kullanılarak hazırlanan yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılım bankacılığı sektörü, bankacılık sektörü içinde toplanan fonlarda %10,49, kullandırılan fonlarda ise %7,32’lik paya sahiptir. Bankaların toplam aktif büyüklüklerine baktığımızda ise katılım bankaları 2020 yılsonu verilerine göre toplam aktif büyüklüklerini %64 oranında artırmış ve bankacılık sektöründeki toplam aktif büyüklüğü payını %7,78’e çıkarmıştır. Katılım bankalarının sektörün net karından aldıkları pay %5,88 olarak gerçekleşmiştir. Şube sayılarında ise toplam 1.311 şube ile sektörde %11,81’lik pay sahibi olmuştur.

Katılım bankacılığı sektöründe, kamu katılım bankası olarak faaliyet gösteren üç kamu katılım bankası Ziraat Katılım, Vakıf Katılım ve Emlak Katılım bankasının toplam rakamları ve sektördeki payları da incelenmiştir. Buna göre, katılım bankacılığı bünyesinde toplanan fonlarda kamu katılım bankaları, %32,03 gibi yüksek bir pay elde etmiştir. Katılım bankacılığında toplanan fonların büyük bir kısmı 7 yıllık bir geçmişi olan kamu katılım bankacılığı sektörü tarafından sağlanmıştır. Kullanılan fon rakamlarında da kamu katılım bankaları %36,97'lik yüksek bir pay elde ederek sektördeki fon akışında başrol oynadıklarını göstermişlerdir.

Grafik 3.1: Katılım Bankalarının Pasta Grafiği

Kaynak: TKBB, Eylül 2021 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki grafik bankacılık sektöründe öne çıkan bilanço kalemleri baz alınarak oluşturulmuştur. Eylül 2021 verilerine göre oluşturulan pasta grafiğinde katılım bankacılığı

sektöründe faaliyet gösteren kamu/özel sermayeli bankaların payları gösterilmektedir. Aktif büyüklük sıralamasında Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım %14'lük pay ile, %5 payı bulunan Emlak Katılım bankasının önünde bulunmaktadırlar. Aktif büyüklük olarak da katılım bankacılığı sektöründe kamunun toplamda %33'lük payı bulunmaktadır. Toplanan fonlarda kamunun toplam payı %32, kullandırılan fonlarda da %36 şeklindedir. Net kar rakamlarına bakıldığında %26 karlılığı bulunan Vakıf Katılım, kamu bankaları arasında karlılığı en yüksek banka konumundadır. Kamunun sektör payı da %37 olarak gerçekleşmiştir. Grafiklerde yer alan verilerden de anlaşılacağı üzere, katılım bankacılığı sektörünün bankacılık sektörü içindeki payının artırılabilmesi için kamunun desteğine ihtiyacı vardır.

4.SONUÇ

Katılım bankacılığı sistemi; İslami usullere uygun şekilde işlem yapılan, kar-zarar ortaklığına ve alış-satış esaslarına dayanan bankacılık sistemi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde 1980'li yıllardan itibaren gelişmeye ve faaliyet göstermeye başlayan bu sistemin yükselme zamanı, katılım bankacılığı üzerine yasal düzenlemelerin getirildiği 2005 yılı olarak bilinmektedir. Esas amaç, insan ihtiyaçları doğrultusunda geçmişten günümüze bu ihtiyaçlara cevap verebilmek için faizsizlik prensibini temel almaktır. Diğer bankalardan farklı olarak, kendilerine özgü finansman ve fon toplama yöntemleri bulunan katılım bankaları toplanan fonları, ekonomik sisteme dahil ederek elde ettikleri kar ya da zararı tasarruf sahiplerine yansıtmaktadırlar. Fonların, finans sistemine dahil edilip daha etkin ve verimli alanlarda kullanılması sağlanmıştır. Katılım bankaları fon kullandırım yöntemlerinde genellikle riski düşük ve kar marjı yüksek işlemlerin finansmanını sağlamaktadır. Katılım bankacılığı sisteminde kamu sermayesinin de sektöre dahil olmasıyla müşteriye sunulan hizmetlerde kar marjlarının ve riskin düşük olduğu ve iki tarafın da kar elde ettiği bir sisteme doğru evrilmeye başlamıştır. Bu yüzden genellikle gelir ve karlılık oranlarının düşük seyrettiği katılım bankalarında, kamu sermayesinin de devreye girmesiyle müşterilere sunulan hizmetlerde çeşitlilik artmış, finansmanı kullanan ve kullandıran her iki tarafın da kazandığı sistemin temelleri atılmıştır. Artık esas amaç karlılık olmaktan ziyade, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme gibi sosyal sorumluluğu yüksek bir sistem oluşturup toplumsal faydaya katkı sağlayarak kayıt dışılığı azaltmak ve ekonomik farkındalık için altyapı oluşturmaktır.

Dünyadaki ve Türkiye'deki finans sisteminin uzun zamandır faize dayalı olarak varlığını sürdürmesi nedeniyle, insanların katılım bankacılığına karşı ön yargıları oluşmakta ve bu sistemin tabana yaygınlaştırılıp tanıtılmasında zorluk çekilmektedir. Katılım bankaları tarafından yürütülen reklam faaliyetlerinin yetersiz olması ve katılım bankacılığının topluma yeterince anlatılamaması sektörün gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir. Kamusal sermayenin katılım bankacılığı sektörüne girerek bu sektörü canlandırması fikri 2015 yılında kamu sermayeli ilk kamu katılım bankasının faaliyete başlamasıyla gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında kurulan ve kamu sermayeli ilk katılım bankası olan Ziraat Katılım Bankası'nı, 2016 yılında kurulan ve sermayesinin tamamı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Vakıf Katılım Bankası takip etmiştir. En son kurulan ve şu anda en genç katılım bankası unvanına sahip Emlak Katılım Bankası da 2019 yılında kurulmuştur. Kamu sermayesinin katılım bankacılığı sektörüne girmesiyle birlikte devlet, katılım bankacılığı sektörünün bankacılık sektöründen daha fazla pay alabilmesinin sağlanması için birtakım çalışmalar yürütmektedir. Onuncu eylem planında öncelikli dönüşüm programına dahil edilerek, sektör gelişiminin kamu tarafından daha fazla desteklenmesi ve ürün çeşitliliğinin artırılarak piyasa istek ve taleplerine uygun yeni ürün/hizmet ağlarının geliştirilip piyasaya sürülmesi şeklinde taleplere karşılık vermesi beklenmektedir.

Kamunun katılım bankacılığı sektörüne dahil olmasıyla hem katılım bankacılığına olan güven artmış hem de katılım bankacılığı kavramı daha bilinir hale gelmiştir. Kamusal sermayenin de sisteme dahil olmasıyla bankacılık sektöründeki gelişimine hız kazandıran katılım bankacılığı %7,8'lik pazar payına ulaşmıştır. 2025 hedefleri de bankacılık sektöründe %15 pazar payına ulaşmaktır. Katılım bankacılığı gelişimine ve sektör rakamlarına bakıldığında bu hedef uzak bir ihtimal olarak gözükmemektedir. Kamu sermayesi dahil olduktan sonra 2015'ten itibaren 7 yıllık süreçte, tüm rakamlardaki artışların göze çarptığı katılım bankacılığı sektöründe amaç sürekli olarak gelişim sağlamak ve piyasanın taleplerine karşılık verebilmektir. Grafiklerden ve güncel rakamlardan da anlaşılacağı üzere öncelikle katılım bankacılığı sektöründe hizmet veren çalışanların eğitilmesi ile başlayacak olan gelişim süreci ile katılım bankacılığı ile ilgili daha net bir farkındalık oluşturularak, katılım bankacılığının topluma daha doğru bir şekilde aktarılmasının sağlanması gerekmektedir.

Kamu katılım bankaları, performans gelişimi için en çok kullanılan başlıca bilanço kalemleri bazında değerlendirildiğinde katılım bankaları arasından toplanan fonlarda %32,03,

kullandırılan fonlarda %36,97, aktif büyüklükte %33,15, net kar rakamlarında %35,49'luk pay elde etmişlerdir. Bu rakamlar, gelişmeye yeni başlayan ve en eski kamu katılım bankasının yedi yaşında olduğu kamu katılım bankacılığı sektörü için önemli bir göstergedir. 1980'den itibaren var olan katılım bankacılığı sektörüne 2015 yılında girdikten sonra yedi yıl gibi kısa bir zamanda 2021 yılsonu verilerine göre katılım bankacılığı sektöründe tüm kalemlerde ortalama %30-35 üzerinde pazar payına ulaşılması, sektörde kamu sermayesinin gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Güncel verilerden hareketle, katılım bankacılığı sektörüne olan ilginin gün geçtikçe daha da artacağı öngörülmektedir. Özellikle kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına almak ve kredilerin ekonominin gelişimine katkı sağlamak için verimli bir şekilde kullanılması prensibini benimseyen katılım bankacılığı sektörünün kesinlikle geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Katılım bankacılığı sektöründe kamu sermayesi dahil olduktan sonra kazanılan ivmenin, katılım bankacılığı sektöründe çalışan personellerin eğitilmesi, katılım bankacılığı kavramının topluma daha açık anlaşılır ve net bir dille anlatılması, reklam çalışmalarının yapılması ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesiyle devam edeceği güncel rakamlardan net olarak anlaşılmaktadır.

Sektörün en önemli eksikliği olarak görülen ve katılım bankalarındaki faizsizlik prensibini zedelediği düşünülen sorun, bankaların yasal olarak TCMB'de ayırması gerekli olan zorunlu karşılık oranıdır. Bankacılık sektöründe faaliyet gösterebilmek için uyulması mecburi olan bu kuralın uygulamasında, katılım bankaları bu zorunlu karşılık oranlarından elde edilen getirilerin kesinlikle kar havuzlarına dahil edilmediğini ve farklı şekilde değerlendirildiğini (camii dış tadilatı, tuvalet yapımı vs.) söylemektedirler. Her ne kadar katılım bankaları kar havuzlarına dahil edilmese de bu zorunlu karşılık ayırma durumu için faizle para arzını yönlendiren merkez bankası dışında, katılım bankacılığı sektörüne hizmet edecek yeni bir katılım finans kurumu ve kültürü oluşturmak sistemin göze çarpan en önemli açığı olarak gözükmektedir. Şüphesiz ki bu geliştirme ve güncellemeler yapıldığında katılım bankacılığı sektöründeki gelişim hem gözle görünür biçimde artacak hem de güven tazelenerek müşterilerin kafasındaki en önemli soru işareti kalkmış olacak ve belirlenen hedeflere ulaşma yolunda en büyük engel aşılmış olacaktır. Türkiye bu konuda henüz yolun başında olarak gözükmektedir ancak geline nokta en eskisi 7 yıla dayanan kamu katılım bankacılığı sektörüne baktığımızda katılım bankacılığı sektöründe ortalama %30-35 pazar payına ulaşılmıştır. Bu pay yeni yeni gelişim göstermeye başlayan kamu katılım bankacılığı sektörünün gelişimi ve sektörde söz sahibi olabilmesi için umut vadeden bir orandır. Merkez

bankasından bağımsız olarak kurulacak yeni katılım bankacılığı finansal sistemi sayesinde de sektörde çok kısa zamanda söz sahibi konuma gelecektir. Ekonominin kayıt altına alınması, paranın ihtiyaç olan kısımlara aktarılmasının denetlenmesi ve yapılan tüm işlemlerin gerçek hayatta karşılıklarının bulunması katılım bankacılığının kesinlikle var olması ve gelişmesi gereken bir sektör olduğunu göstermektedir. Bu gelişme ve güncellemeler yapıldığında yoluna daha sağlam adımlarla devam edeceği de açıktır. TKBB'nin katılım bankacılığı sektörü ile ilgili hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin bu ivmeyle 2025 yılı %15'lik pazar payı hedefine de ulaşacağı açıktır. Kamu katılım bankaları, şüphesiz ki %30-35 olan mevcuttaki pazar paylarını çok kısa bir zamanda öncelikli olarak %50'nin üzerine çıkaracak daha sonra da katılım bankacılığı sektörüne yön verecek boyutta kendilerinin ve katılım bankacılığının gelişmesine katkı sağlayarak katılım bankacılığı sektöründe söz sahibi olacaklardır.

5.KAYNAKLAR

Akay, B. (2018). “*Katılım bankacılığı kamu katılım bankaları*”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Akgüç, Ö. (1975). *Cumhuriyet Döneminde Bankacılık Alanında Gelişmeler*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları. Tisa Matbaacılık, Ankara

Akın, C. (1986). *Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.

Aktepe, İ.E. (2010). *İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman Ve Bankacılık*. İstanbul: TKBB Yayınları.

Alkin, E. (2010). *Kurumlarla Yakın Ekonomi Tarihi*. İstanbul: İto Yayınları.

Artun, T. (1983). *İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Arslan, F. (2018). “*Kamunun katılım bankacılığına girmesinin katılım bankacılığına olan muhtemel etkileri*”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı.

Apak, S. 2006. *2006 Yılı Başında Türk Bankacılık Sektörü*. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı 31.

Asian Banker (2022). 2 Mayıs 2022 tarihinde <https://www.theasianbanker.com/ab500/rankings/strongest-islamic-banks> adresinden alınmıştır.

Atatürk Ansiklopedisi (2021, Mart). *1929 Ekonomik Buhranı* 7 Mayıs 2022 tarihinde [1929 Ekonomik Buhranı - Atatürk Ansiklopedisi \(ataturkansiklopedisi.gov.tr\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/1929-ekonomik-buhrani) adresinden alınmıştır.

Aytemur, J. Ö. (2010). *Türkiye’de Yönetim Düşüncesinin Erken Dönemleri: Sümerbank (1930-1945)*, (1.baskı). İstanbul: Libra Yayıncılık.

Babacan, (2018/c). *İslami Finansman Araçları: Türkiye İçin Beklentiler ve Fırsatlar* konulu konferans (Ali Babacan). 25.06.2013. 10.06.2022 tarihinde <http://www.tkbb.org.tr/haberdetay/ali-babacan-faizsiz-finans-icin-merkez-kurulacak--turkiye-gazetesi> adresinden alınmıştır.

Bakan, S. (2001). *Osmanlı'dan Günümüze Türk Bankacılık Kesimi*, Türk Bankacılık Dergisi, Sayı:417.

BATIR, T. E. (2019). Türkiye'de Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörü Bazında Değerlendirilmesi: CAMELS Analizi ile 2015-2017 Yıllarına İlişkin Bir İnceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (83), 193-21.

Bayındır, A. (2016) *Ticaret ve Faiz*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları

Bayındır, S. (2005). *İslam Hukuk Penceresinden Faizsiz Bankacılık*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. (2005). 19.05.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf> adresinden alınmıştır.

BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2021 raporundan alınmıştır.

Bilgin, Necdet; Tanıyıcı, Şaban (2008). *Türkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi*. *KMÜ İİBF Dergisi*, 15. s. 140.

Canbaz, M. (2016). *Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Beta Yayınları, 1. Baskı.

Celasun M. 2002. *2001 Krizi, Öncesi ve Sonrası: Makroekonomik ve Mali Bir Değerlendirme*. S:16

Chapra, M.U. (2002). *İslam ve İktisadi Kalkınma (A. Esen. Çev.)*. İstanbul: Cantaş Yay.

Cillov, H. (1962). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

Emlak Katılım Bankası 2018 Faaliyet Raporu. (2018) 14.06.2022 tarihinde [2021-Faaliyet-Raporu.pdf \(emlakkatilim.com.tr\)](https://www.emlakkatilim.com.tr/Faaliyet-Raporu.pdf) adresinden alınmıştır.

Ersoy, M. ve Süner, A. (2018). Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankacılığında Kamu Girişimi, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 40, Sayı: 2, 167-180.

Eryarsoy, M.B. (1979). *İslam Devlet Yapısı*. İstanbul: Zafer Matbaası: 41-46

Eğilmez, M. Ve Kumcu, E. (2002). *Ekonomi ve Politika Teori ve Uygulama*. İstanbul: Om Yayınevi.

Emlak Katılım Bankası 2021 Faaliyet Raporu. 14.06.2022 tarihinde [2021-Faaliyet-Raporu.pdf \(emlakkatilim.com.tr\)](https://emlakkatilim.com.tr/2021-Faaliyet-Raporu.pdf) adresinden alınmıştır.

Eskici, M.M. (2007). “*Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri*”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Gökalp, B. T. (2005). “*Bilgi Teknolojilerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri*”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Güney, A. (2018). “*Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulamaları ve Kamunun Katılım Bankacılığındaki Rolü ve Girişiminin Değerlendirilmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güngören, M. (2013). *Bir Finansal Enstrüman Olarak Sukuk Katılım Bankalarına Uyum Modellemesi*. İstanbul:İstanbul Ticaret Odası Yayınları

IDB-Islamic Development Bank (2022). 28 Nisan 2022 tarihinde <https://www.isdb.org/sites/default/files/media/documents/2022-05/Corporate%20Presentation%20of%20Islamic%20Development%20Bank%20IsDB%281%29.pdf> adresinden alınmıştır.

Ildız, E. (2013). *Eski Çağ’da Bankacılık ve Bankerlik*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Kaan, A. (2017). *Global Katılım Finans Zirvesi’nde (GPAS)* konuşması. Katılım Finans Dergisi (2017). İstanbul. Tkbb. Ağustos-Eylül 2017 Ss.27-25

Kalaycı, İ. (2013). Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt:9. Sayı 19: 55-61.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı(SBB). (2013). 13.06.2022 tarihinde [Onuncu Kalkınma Planı-2014-2018.pdf \(sbb.gov.tr\)](http://onuncu.kalkinma.plani-2014-2018.pdf) adresinden alınmıştır.

Kocabaşoğlu, U. (2001). *Türkiye İş Bankası Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kocaimamoğlu, S. (1980). *Bankacılık Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Mosaid, F. and Rachid, B. R. (2014). *Sukuk and Bond Performance in Malaysia*. *International Journal of Economics and Finance*. Vol. 6, No. 2; 2014 p.226-227

Micco, A. (2004)., E. Levy Yeyati, Ugo Panizza, *Should the Government be in the Banking Business*, The Role of State-Owned and Development Banks, Peru Lima: Inter-American Development Bank (IDB). Research 196 p: 27-28

Öcal, T. (1990). Para ve Banka, Fasikül 1, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Pamuk, Ş. (2017). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Parasız, İ. (1991), *Türkiye Ekonomisi:1923'ten Günümüze Türkiye'de İktisat ve İstikrar Politikaları Uygulamaları*, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.

RG, 2018/a. 10.06.2022 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161111.pdf> adresinden alınmıştır.

Saybaşı, K. (1986). *Devletin Ekonomiye Müdahalesi*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Sevinç, N. (1978). *Osmanlılar'da Sosyo-Ekonomik Yapı*. İstanbul: Kutsun Yayınevi. Cilt 1.

Sümer, G. (2016). *Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 18/2. Ankara. Ss. 487

Şahin, A. (2006). *Türkiye’de Kamu Bankalarının Bankacılık İşlevinin Azalması ve Kamuya Etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Şakar, H. (2000). *Genel Bankacılık Bilgileri* (Yayın No.4) İstanbul: Strata Yayıncılık

Takan, M. (2001). *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yönetim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF). 09.05.2022 tarihinde <https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/tarihce.tr> adresinden alınmıştır.

TBB. (2022). *19.05.2022 Tarihi İtibariyle Gruplar Bazında, Banka ve Bankaların Şube Sayıları* 19.05.2022 tarihinde https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp adresinden alınmıştır.

TCMB. (2022). *Banka Hakkında Genel Bakış* 30.05.2022 tarihinde <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Genel+Bakis> adresinden alınmıştır.

Tekaful.net. (2022) *Vekalet Modeli* 01.06.2022 tarihinde http://tekaful.net/?page_id=438 adresinden alınmıştır.

Terzi, A., (2013). *Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı?* Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı 9. Ss.2-12

TKBB. (2021). *Katılım Bankaları*. 04.06.2022 tarihinde https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf adresinden alınmıştır.

TKBB. (2022). Katılım Bankacılığı İş Modeli. 15.05.2022 tarihinde https://tkbb.org.tr/Documents/Tkbb-yayinlari/6_Bolum-KatilimBankaciligi-Is-Modeli.pdf adresinden alınmıştır.

TKBB (2021). Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, <https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Yasayan-ve-Gelisen-Katilim-Bankaciligi.pdf> adresinden alınmıştır.

TKBB (2022). 1 Mayıs 2022 tarihinde <https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/hakkimizda/tarihce-856934> adresinden alınmıştır.

TKBB. (2022). Faizsiz Finans Ürünleri. 16.05.2022 tarihinde <https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/yayinlar/faizsiz-finans-urunleri-406198> adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021/a). Katılım Bankaları. 13.06.2022 tarihinde https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021/b). Katılım Bankaları. 13.06.2022 tarihinde https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021) *Türkiye’de Katılım Bankacılığı El Kitabı*. 03.06.2022 tarihinde https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/Turkiyede_Katilim_Bankaciligi_El_Kitabi.pdf adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021/a). Banka Mukayese Raporu. 13.06.2022 tarihinde [Banka_Mukayese.xlsx \(live.com\)](https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf) adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021/b). Banka Mukayese Raporu. 13.06.2022 tarihinde [Banka_Mukayese.xlsx \(live.com\)](https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf) adresinden alınmıştır.

TKBB. (2021/c). Banka Mukayese Raporu. 13.06.2022 tarihinde [Banka_Mukayese.xlsx \(live.com\)](https://tkbb.org.tr/uploads/pages/1652709610_a1611fc13f26cc179da6.pdf) adresinden alınmıştır.

TKBB, (2017). 03.06.2022 tarihinde <http://katilimfinansdergisi.com.tr/azalan-musareke/> adresinden alınmıştır.

TKBB, (2015). *Katılım Bankaları 2014*. İstanbul: TKBB Yayınları

Türk Dil Kurumu. 06.04.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden alınmıştır.

Türk Dil Kurumu. 18.05.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden alınmıştır.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (2022). 01.06.2022 tarihinde www.tkbb.com.tr adresinden alınmıştır.

Türkiye Bilimler Akademisi, Açık Ders, 05.05.2022 tarihinde [TÜBA Açık Ders Malzemeleri Portalı \(tuba.gov.tr\)](http://TUBA_Acık_Ders_Malzemeleri_Portalı(tuba.gov.tr)) adresinden alınmıştır.

Ustaoglu, D. (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 2022 Ortaklık Yapısı. (2022). 14.06.2022 tarihinde <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri/ortaklik-yapisi> adresinden alınmıştır.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 2015 Faaliyet Raporu. (2015) 14.06.2022 tarihinde <https://www.vakifkatilim.com.tr/documents/general-pdf/faaliyetraporu2015.pdf> adresinden alınmıştır.

Yanık, R. ve Sümer, S. (2017). Kamu Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektörüne Beklenen Etkileri, *Turkish Studies Economics-Finance-Politics*, sayı 12, no. 31, ss. 427–448.

Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı-TÜBA Açık Ders. 25.05.2022 tarihinde https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/2552/mod_resource/content/3/Yat%C4%B1r%C4%B1m_%C5%9Eirketleri.pdf#:~:text=Kalk%C4%B1nma%20bankalar%C4%B1%2C%20geli%C5%9Fmekte%20olan%20%C3%BClkelerde,h%C4%B1zland%C4%B1rmak%20amac%C4%B1n%C4%B1%20g%C3%BCden%20finansal%20kurulu%C5%9Flard%C4%B1r. adresinden alınmıştır.

Yıldırım, O. (2004). *Türk Bankacılık Sisteminin Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Temel Riskler*. Dış Ticaret Dergisi. 9 (25)

Yüksel, A. S., Yüksel, A., ve Yüksel, Ü. (2002). *Banka Yönetimi El Kitabı*. İstanbul: Alfa Yayınları

Ziraat Katılım Esas Sözleşmesi. (2022). 13.06.2022 tarihinde https://www.ziraatkatilim.com.tr/sites/default/files/2022-05/Ziraat%20Kat%C4%B1l%C4%B1m%20Bankas%C4%B1%20Esas%20S%C3%B6zle%C5%9Fmesi_2022.pdf adresinden alınmıştır.

Ziraat Katılım Kurumsal Bilgiler. (2022/a). 13.06.2022 tarihinde <https://www.ziraatkatilim.com.tr/bizi-taniyin/kurumsal-bilgiler/ziraat-katilim-hakkinda> adresinden alınmıştır.

